

Humanistisch
Verbond

**JAARVERSLAG
2018**

Inhoud

1.	Inleiding en leeswijzer	1
2.	Statutaire doelstelling	2
3.	Bestuursbeleid	3
	3.1 Humanistisch Verbond	3
	3.2 Steunfonds Humanisme	5
4.	Doelstelling, activiteiten en resultaten	6
5.	Fondsen- en ledenwerving	10
	5.1 Fondsenwerving	10
	5.2 Ledenwerving	11
6.	Financiën	12
	6.1 Baten	12
	6.2 Lasten	12
	6.3 Vermogen en beleggingen	12
	6.4 Resultaat spaar- en beleggingsvormen	14
	6.5 Functie en omvang continuïteitsreserve	14
	6.6 Bestemmingsreserve	15
	6.7 Bestemmingsfonds	15
7.	Verantwoordingsverklaring	16
	7.1 Toezicht en bestuur	16
	7.2 Effectieve besteding middelen	17
	7.3 Communicatie met belanghebbenden	18
8.	Bestuur en directie	22
	8.1 Humanistisch Verbond	22
	8.2 Directie	24
9.	Beleid en begroting 2019	26
	9.1 Beleid 2019	26
	9.2 Risico's 2019	27
	9.3 Begroting 2019	29
10.	Ondertekening bestuur	30

Inhoud

Samengevoegde jaarrekening 2018	31
Balans per 31 december 2018	32
Staat van baten en lasten over 2018	33
Kasstroomoverzicht	34
Algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	35
Toelichting op de balans	40
Toelichting op de staat van baten en lasten	46
Toelichting op de lastenverdeling (model C)	50
Enkelvoudige jaarrekening 2018 Humanistisch Verbond	54
Enkelvoudige balans Humanistisch Verbond	55
Enkelvoudige staat van baten en lasten Humanistisch Verbond	56
Toelichting op de enkelvoudige balans Humanistisch Verbond	57
Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten Humanistisch Verbond	58
Toelichting op de enkelvoudige lastenverdeling (model C) Humanistisch Verbond	63
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	66
Bijlage: Enkelvoudige Jaarrekening 2018 Steunfonds Humanisme	69
Enkelvoudige balans Steunfonds Humanisme	70
Enkelvoudige staat van baten en lasten Steunfonds Humanisme	71
Toelichting op de enkelvoudige balans Steunfonds Humanisme	72
Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten Steunfonds Humanisme	75
Toelichting op de enkelvoudige lastenverdeling (model C) Steunfonds Humanisme	78

Bestuursverslag
samengevoegde
jaarrekening
2018

1. Inleiding en leeswijzer

De Vereniging Humanistisch Verbond, statutair gevestigd in Utrecht, is een levensbeschouwelijke vereniging. De vereniging telde op 31 december 2017 14.613 leden en op 31 december 2018 waren dit er 14.725, verdeeld over 33 afdelingen en 3 lokale werkgroepen. De Jonge Humanisten, de jongerengroep van de vereniging, heeft 667 leden.

Gelieerde en verbonden partijen

In de jaarverslaggeving van de Vereniging Humanistisch Verbond is opgenomen de samengevoegde jaarrekening van de Vereniging Humanistisch Verbond, de Stichting Steunfonds Humanisme en de Stichting Huisvesting HV Rotterdam. Eveneens is opgenomen de enkelvoudige jaarrekening van de Vereniging Humanistisch Verbond.

In een separate bijlage vindt u de enkelvoudige jaarrekening van de Stichting Steunfonds Humanisme. Op deze enkelvoudige cijfers van de Stichting Steunfonds Humanisme is geen accountantscontrole toegepast.

In het hoofdstuk *Algemene toelichting en grondslagen voor waardering en resultaatbepaling* gaan we nader in op de relatie tussen het Humanistisch Verbond met deze en andere gelieerde organisaties.

2. Statutaire doelstelling

De Vereniging Humanistisch Verbond heeft drie doelen. Het wil:

1. Mensen verenigen die sympathiseren met het humanistisch beginsel.
Ofwel, het idee dat het leven én de wereld met menselijke vermogens te begrijpen is. Wezenlijk is daarbij het uitgangspunt dat voor onderscheidend oordelen over de wereld niets of niemand buiten de mens verantwoordelijk kan worden gesteld. Daarbij is verantwoordelijkheid nemen voor de omgeving essentieel. Centrale waarden zijn zelfbeschikking, vrijheid, gelijkwaardigheid en verdraagzaamheid.
2. Een centrum zijn voor verdieping, verspreiding en verdediging van de humanistische levensbeschouwing.
3. Activiteiten ontwikkelen of deelnemen aan activiteiten van andere organisaties of instellingen die bijdragen aan een samenleving van mensen die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, hun medemens, de natuur en de samenleving.

De Stichting Steunfonds Humanisme heeft als doel het werven en beheren van financiële middelen voor het Humanistisch Verbond.

3. Bestuursbeleid

3.1 Humanistisch Verbond

2018 was het tweede jaar waarin het beleidsplan Vrij en Menswaardig (2017-2021) werd uitgevoerd. Het beleidsplan bleek ook in dit jaar nog niets aan actualiteit te hebben ingeboet. Alleen het onderwerp “zelfbeschikking” vraagt om veel meer aandacht dan aanvankelijk in het beleidsplan werd verwacht. Dit werd veroorzaakt door het aantreden van het nieuwe kabinet dat veel medisch ethische thema’s in de ijskast zette. Wij hebben daarom zelfbeschikking een veel hogere plaats op onze agenda gegeven.

We hebben deze uitgangspunten vertaald in 5 programma’s.

- a. Freedom of Thought** waarin we aandacht vragen voor de positie van vrijdenkers en ongelovigen in de wereld. Dit doen we samen met onze internationale organisatie IHEU. Tevens agenderen we vanuit dit programma ook de positie van vrijdenkers met een islamitische achtergrond. Wij eisen het recht op afvalligheid op en bieden een thuis aan nieuwe Nederlandse vrijdenkers die hun identiteit verder willen ontwikkelen.
- b. Omzien naar elkaar.** In dit programma laten we samen met humanistische partners zien hoe menselijke waardigheid in afhankelijke, kwetsbare situaties kan worden vormgegeven.
- c. Onderwijs, persoonsvorming en burgerschap.** In dit programma werken we samen met humanistisch vormingsonderwijs aan het versterken van persoonsvorming en burgerschap. En zo zijn we een partner voor ouders die hun kinderen humanistische waarden in de opvoeding mee willen geven.
- d. Zelfbeschikking.** We agenderen het recht op zelfbeschikking bij medisch-ethische thema’s, maar ook bij relatievormen en zaken als privacy.
- e. Inspiratie voor het leven.** In dit programma geven we invulling aan het persoonlijke humanisme en bieden leden en geïnteresseerden inspiratie en hulp op het gebied van zingevingsvragen.

Elk meerjarenbeleidsplan wordt uitgevoerd aan de hand van jaarprogramma’s en jaarlijkse begrotingen.

Het hoofdbestuur vergaderde in 2018 zes keer. Op de agenda stonden onder meer:

- De uitwerking van het meerjarenbeleid
- De jaarrekening 2017, rapportages 2018 en de begroting 2019
- De ontwikkeling van de beroepscode voor humanistisch geestelijk verzorgers en docenten humanistisch vormingsonderwijs
- De ontwikkeling van een corporate campagne
- Ontwikkelingen van gelieerde stichtingen
- Politieke actualiteiten

Benoemingen

Het Humanistisch Verbond is als wettelijk vertegenwoordiger van de humanistische levensbeschouwing verantwoordelijk voor de inhoudelijke benoemingen van humanistisch geestelijk verzorgers (hgv'ers).

Het Humanistisch Verbond is ook verantwoordelijk voor bestuursbenoemingen van een aantal organisaties, te weten Stichting Steunfonds Humanisme, Humanistische Stichting Socrates, Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding (HUB), Raad van Toezicht Universiteit voor Humanistiek (UvH), Stichting HVO en Stichting HVO Primair (werkgeversorganisatie). Er vonden in 2018 verschillende benoemingen plaats, zo is er een nieuw bestuurslid bij de Raad van Toezicht bij de UvH benoemd. Ook heeft het HV een nieuw bestuurslid bij de Stichting Socrates benoemd.

In het jaar 2018 werden 18 humanistisch geestelijk verzorgers benoemd, waarvan 4 voorwaardelijk in verband met het behalen van hun bul aan de UvH. Tijdens het jaarlijkse symposium op 1 oktober werden zij middels een ceremonie verwelkomd. In 2018 is er bij Justitie een voorkeurspeiling onder gedetineerden gehouden. Alhoewel het Humanistisch Verbond kritiek heeft op deze peiling, zijn we tegelijkertijd verheugd dat de behoefte aan humanistische geestelijke verzorging gelijk is gebleven en zelfs heel licht gestegen. Dat betekent ook dat een aantal geestelijk verzorgers dat via een uitzendbureau werkte nu een vaste aanstelling bij Justitie krijgt.

Boris van der Ham is op voordracht van het HV in augustus 2018 verkozen tot penningmeester van Humanists International (IHEU)

Gerjos Hengelaar is toegetreden tot het bestuur van de EHP, de Europese organisatie van humanistische professionals.

Het HV heeft samen met Humanitas een kandidaat voorgedragen voor de Raad van Toezicht van Hivos.

Bestuurlijk overleg

Bestuurlijk overleg vond plaats met:

- Het Steunfonds Humanisme over de Samengevoegde Jaarrekening Vereniging Humanistisch Verbond 2017
- Omroep Human over samenwerking
- De Humanistische Stichting Socrates over de inhoud van de samenwerking en de ondersteuning vanuit het Humanistisch Verbond
- De Universiteit voor Humanistiek en over de ontwikkelingen bij de ambtsopleiding

Zelfevaluatie bestuur

Het bestuur heeft zijn jaarlijkse zelfevaluatie dit jaar weer gehouden tijdens haar heidag op 23 maart 2018, locatie Tolhuistuin in Amsterdam.

3.2 Steunfonds Humanisme

De werkzaamheden van het Steunfonds bestaan uit:

- Informatievoorziening over en uitvoering van de Dienst Executeur
- Juridische en fiscale afhandeling van nalatenschappen
- Beheer van notariële schenkingsakten
- Beheer vermogen van het Humanistisch Verbond

Het bestuur is in 2018 vijf keer bijeengekomen.

De belangrijkste onderwerpen waren:

- Opbrengsten nalatenschappen
- Opbrengsten en beheer beleggingen
- Beleid verkrijging nalatenschappen
- Liquiditeitsprognose.

In januari 2018 hield het bestuur een zelfevaluatie.

4. Activiteiten en resultaten

De belangrijkste activiteiten

1. Freedom of Thought

In het voorjaar van 2018 publiceerde Boris van der Ham samen met Rachid Benhammou het boek "Nieuwe Vrijdenkers" met daarin een groot aantal portretten van Nederlandse nieuwe vrijdenkers. Het HV organiseerde aan de hand van dit boek een aantal bijeenkomsten. Aan het einde van het jaar vroegen wij zoals gebruikelijk aandacht voor het Freedom of Thought Report.

2. Mensenrechten

In 2018 bestond de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens 70 jaar. Het HV startte een internationale campagne om de mensenrechten in het paspoort op te nemen en de mensenrechten te vieren. We deden dit onder meer door het verspreiden van paspoorthoesjes. Deze hoesjes werden in tal van Europese landen verspreid. In Nederland werd er een sociale media campagne en een petitie aan gekoppeld, die ook door een aantal bekendere Nederlanders werd ondertekend. Ook organiseerden we samen met onder meer Unesco Nederland en Amnesty International een tentoonstelling over artikel 19 Vrijheid van mening en meningsuiting. We sloten het jaar af met een Socrateslezing door Paul Scheffer over het belang van mensenrechten en democratie in de internationale verhoudingen.

3. De ijskast/zelfbeschikking als het gaat om leven, liefde en dood

In het kader van ons programma Zelfbeschikking vroegen we in de zomer aandacht voor het feit dat de abortuskeuzehulpverlening steeds meer in handen van christelijke anti-abortusorganisaties was gekomen. De Tweede Kamer voerde een paar keer een debat over deze kwestie en de seculiere partijen droegen het kabinet op om de onafhankelijkheid van de keuzehulpverlening te waarborgen. Onze acties werden ondersteund door honderden vrouwen en kreeg in vrijwel alle kranten en enkele tv-programma's aandacht. Ook in het begin van het jaar profileerden we ons meer op een feministisch thema door de eerste Socrateslezing te laten houden door Stine Jensen over Me Too.

Binnen de coalitie van Betekenis tot Einde stelden wij voor om een gesprek met VWS aan te gaan over de in het regeerakkoord aangekondigde maatschappelijke discussie over voltooid leven. Samen met VWS heeft de coalitie de opdracht gegeven om tot een Argumentenkaart te komen.

4. Omzien naar elkaar

Als het gaat om het programma Omzien naar Elkaar hebben we in 2018 een paar belangrijke stappen gezet in de interne organisatie. We hebben de beleidsmatige aandacht voor Zorg en de aandacht voor de Humanistische dienstverleners bij elkaar gebracht in het programma Zorg en Geestelijke verzorging. Door deze bundeling van krachten hebben we ons ook weer meer laten zien in de ontwikkeling van geestelijke verzorging in de eerste lijn en bij de politie. We hebben een brochure ontwikkeld over humanistische geestelijke verzorging in de intramurale zorg.

Samen met omroep Human hebben we een tour georganiseerd naar aanleiding van de serie In de Leeuwenhoek. In deze tour werden indringende gesprekken gevoerd tussen mantelzorgers en professionals over de zorg. In de laatste bijeenkomst werd ook de tweede Human Included prijs uitgereikt aan Odense Thuis, een vernieuwend idee tussen thuis en het verpleeghuis.

Over de opbrengsten van de tour vond een gesprek plaats met de Hugo de Jonge, minister van VWS.

Zoals gebruikelijk werd er in 2018 zowel een werkconferentie als een symposium voor de geestelijk verzorgers georganiseerd. De werkconferentie stond in het teken van de betekenis van het humanisme in die geestelijke verzorging.

In 2018 vierden we ook het 50 jaar bestaan van de dienst humanistische geestelijke verzorging binnen justitie. De dienst oogstte dit jaar ook veel publicitair succes met de cursus filosofie binnen de gevangenissen.

5. Onderwijs

Op het gebied van onderwijs en burgerschap hebben we in 2018 slechts heel beperkte vooruitgang geboekt. Eind 2018 zijn we tot overeenstemming gekomen met de Stichting HVO primair om in 2019 humanistisch vormingsonderwijs te actualiseren.

6. Activiteiten Inspiratie voor het leven.

Op wereldhumanismedag (21 juni) is Lifestream gelanceerd. Lifestream.nl is een digitaal platform waarop persoonlijke levensvragen en het aanbod van dienstverleners samenkomen. Mensen die zoeken naar een uitvaartbegeleider, hun bruiloft willen vieren, op een gestructureerde manier meer zin en inspiratie zoeken of die vastlopen in hun werk, kunnen hier verhalen, tips en dienstverleners vinden.

Kwantitatieve resultaten

Naast de kwalitatieve doelen, hebben we ook aan een aantal kwantitatieve doelen gewerkt. Dat zijn doelen voor ledenwerving, voor activiteiten en voor de vindbaarheid en zichtbaarheid van het Humanistisch Verbond.

Enkele belangrijke resultaten:

- Ook in 2018 nam het aantal leden van het Humanistisch Verbond toe. De groei was met netto 112 leden echter veel kleiner dan de afgelopen jaren.
- Het Human Magazine verscheen in 2018 vier keer. Het magazine werd twee keer meegestuurd met de VPRO-gids en had daarmee een groot bereik.
- In alle landelijke dagbladen werd melding gedaan van onze acties ten aanzien van abortus. Ook op tv werd hier aandacht aan besteed. In de kamer werden er verschillende vragen over gesteld en werden op basis van onze berichtgeving moties ingediend.
- Op de nieuwe site Lifestream zijn 45 artikelen geplaatst in de categorieën Goed Leven, Zin in werk, Afscheid en Feest. In de periode van juni 2018 t/m december 2018 hebben 18 humanistische geestelijk verzorgers zich aangesloten als betalende dienstverleners, evenals Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding.
- Het eerste half jaar zijn er zo'n 6000 gebruikers geweest op Lifestream.nl, hebben 7.500 sessies plaatsgevonden en waren er een kleine 25.000 paginaweergaven.

- Het aantal nieuwe volgers op Facebook nam toe met 1228. Het aantal Facebookimpressies ging naar ruim 2,5 miljoen. De wijzigingen in de algoritmes van Facebook hadden voor veel meer organisaties negatieve gevolgen. Het aantal Twittervolgers nam toe met 401. Het bezoek aan onze website nam met zo'n 7% af naar 194.000, dat terwijl het aantal unieke bezoekers wel steeg van 130.000 naar 132.000. Het aantal abonnees op de nieuwsbrief nam stevig toe naar 15.600.
- Aan In de Leeuwenhoek On Tour namen in totaal zo'n 800 mensen deel op verschillende locaties in het land waaronder Haarlem en Apeldoorn.
- De eerste Socrateslezing door Stine Jensen in Amsterdam werd door ongeveer 350 mensen bezocht. De tweede lezing door Paul Scheffer in Den Haag door 550 mensen. Beide lezingen werden ook (deels) gepubliceerd in de NRC.
- Er hebben in 2018 in totaal 23 cursussen plaatsgevonden met tussen de 8 tot 14 deelnemers per cursus. Het gaat om:
  - 10x Introductiecursus Humanisme
  - 1x cursus Moderne Levenskunst
  - 2x cursus Klassieke Levenskunst
  - 3x cursus Once in a Lifetime en
  - 7x cursus Mens zijn in de 21ste eeuw
- Er hebben in totaal 280 mensen deelgenomen aan de cursussen in 2018.
- Er hebben ongeveer 50 cursussen filosofie en humanisme plaatsgevonden voor gedetineerden binnen detentiecentra in Nederland.
- Alle publieksevenementen zijn geëvalueerd. Cursussen worden gewaardeerd met het cijfer 8. Evenementen worden met een 'tevreden' tot 'zeer tevreden' gewaardeerd. Verbeterpunten na (deelnemers)evaluaties worden in volgende edities doorgevoerd.

Naast bovenstaande landelijke activiteiten vonden een groot aantal lokale activiteiten plaats. Een aantal activiteiten had betrekking op persoonlijke ontwikkeling, zoals een groot aantal (filosofie-)cursussen. Maar ook een aanbod als meditatie op humanistische grondslag werd ontwikkeld.

Sommige afdelingen hadden een actieve rol of waren zelfs partner bij grootschalige festivals als De nacht van de filosofie en het Bevrijdingsfestival. Ook namen enkele afdelingen deel aan een kranslegging binnen hun gemeente op 4 mei. Ontmoeting met gelijkgestemden vond onder andere plaats in gespreksgroepen, wandelingen en museumbezoek. Samenwerking werden gezocht met humanistische partners als Humanitas, maar ook met organisaties als culturele centra, Amnesty International en Vluchtelingenwerk

De afdelingen en werkgroepen van het Humanistisch Verbond organiseerden in 2018 onder andere: ledenvergaderingen (29 afdelingen), humanistische cafés (25 afdelingen), filmavonden (16 afdelingen), wandelingen (12 afdelingen) en gespreksgroepen (14 afdelingen). Daarnaast organiseren 4 afdelingen diensten gebaseerd op 1 op 1 contact, zoals huisbezoeken.

- Er werden ook door Jonge Humanisten diverse activiteiten georganiseerd in 2018. Zo vond een najaar weekend plaats in 't Biesterveld in de Achterhoek, georganiseerd door actieve leden in Nijmegen. Ook waren er tal van lokale activiteiten, variërend van een humanistisch café over 'Idealen uitdragen' door Jonge Humanisten in Nijmegen tot een filmavond over privacy of vluchtelingen door Jonge Humanisten in Groningen.
- In juni 2018 vond de jaarlijkse Actieve Ledendag plaats. Op deze dag werden activiteiten en campagneacties voor het aankomende jaar besproken. Daarnaast vonden diverse workshops plaats, zoals een training rond nieuwsbrief maken en een presentatie van een nieuwe cursus.
- De bezetting van de humanistisch geestelijke verzorging bij Defensie bleef ongewijzigd op 38 fte. Eind 2018 waren er 2 vacatures.
- Bij Justitie wijzigde de bezetting naar aanleiding van de eerder gehouden voorkeurspeiling waarin de behoefte aan humanistisch geestelijk verzorgers goed op peil bleef. In totaal waren er aan het einde van het jaar 26 hgv'ers werkzaam voor gemiddeld ± 22 uren, en was er 1 vacature voor 4 uur

In de zorg waren eind december 102 hgv'ers werkzaam voor gemiddeld 22 uur per week. Het gemiddelde fte is daarmee met ruim 6 verhoogd ten opzichte van 2017.

Het aantal vrijgevestigde hgv'er is iets uitgebreid naar 12. Daarnaast hebben 11 naast hun intramurale functie een eigen praktijk.

Behalve in de klassieke werkvelden zijn er ook enkele hgv'ers voor een onbekend aantal uren werkzaam in het onderwijs, de verslavingszorg, met HIV-patiënten en met verstandelijk gehandicapten.

5. Fondsen- en ledenwerving

5.1 Fondsenwerving

Humanistisch Verbond

- In 2018 zijn veel leden gevraagd om een extra bijdrage aan het HV te geven. Zo is het aantal mensen dat een periodieke schenking geeft aan het HV verhoogd van 101 naar 241. Zij schenken gemiddeld 190 euro. 1900 mensen hebben op verzoek hun contributie verhoogd. Gemiddeld met iets meer dan 30 euro per jaar. De gemiddelde contributie is nu € 69,02.
- Daarnaast werd er 3 keer een mailing gestuurd naar leden met het verzoek om een extra gift te doen (leden die al een extra bijdrage leverden zijn hiervan uitgezonderd). De totale opbrengst hiervan bleef sterk achter bij andere jaren. Namelijk ruim 60.000 in plaats van de ruim 90.000 het jaar daarvoor. Het lijkt het gevolg van het feit dat veel mensen geen mailing hebben ontvangen omdat ze ook al in de upgrade actie zaten.

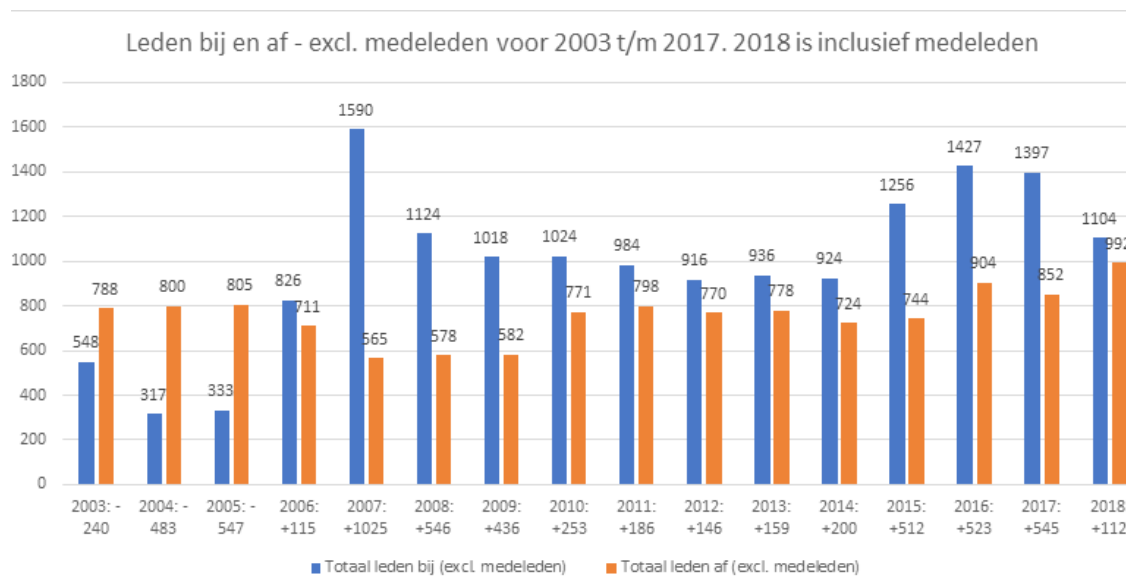
Steunfonds Humanisme

- In 2018 heeft het Steunfonds een bedrag van € 3.806.044 aan inkomsten uit nalatenschappen verkregen. Dit bedrag is ruim boven de begroting waarin uitgegaan was van 1.2 miljoen.
- **Potentiële erfstellers.** Per 31 december 2018 telde het bestand 522 potentiële erfstellers. In 2017 waren dat er 493.
- **Informatieverzoeken.** In 2018 hebben 859 mensen informatie opgevraagd over de mogelijkheid om het Steunfonds te benoemen tot executeur. Van deze aanvragen kwamen 391 binnen via de website van het Humanistisch Verbond. In 2017 hebben 646 mensen de brochure van het Steunfonds aangevraagd, waarvan 286 via de website. Het totaal aantal aangevraagde brochures is in 2018 met ruim 35% toegenomen ten opzichte van het jaar daarvoor.
- **Huisbezoeken.** In 2018 zijn 87 eerste huisbezoeken afgelegd door de medewerkers van het Steunfonds. In 2017 waren dat er 90. In 2018 zijn er 51 nieuwe erfstellers bijgekomen ten opzichte van 23 in 2017.

5.2 Ledenwerving

De doelstelling in het Meerjarenbeleidsplan is om op 31 december 2020 16.000 leden te hebben. De ledenstand per 31 december 2018 was 14.725. Daarmee is de ledenstijging minder dan begroot. De netto stijging was in 2018 zoals al eerder vermeld 112. Er was zowel een terugval in de stijging van het aantal nieuwe leden, als een stijging in het aantal opzeggers. Er werden ruim 1100 nieuwe leden ingeschreven, in 2017 waren dat er bijna 1400. Er was vooral terugloop in het aantal spontane aanmeldingen (120), de aanmeldingen via telemarketing (70), studentleden (50), mond tot mond (50). Het aantal opzeggers steeg met ruim 10% van 891 naar zo'n 992. De opzegredenen bleven min of meer gelijk in percentages. In 22% van de gevallen was overlijden de opzegreden. 28% noemde een persoonlijk motief zonder dit toe te lichten. Zo'n 15% noemde financiële redenen.

De meest stuurbare ledenwerfmethode is telemarketing. Zo'n 28% van de nieuwe leden is dit jaar geworven via telemarketing. Dat was de jaren daarvoor meer. Het is niet duidelijk waarom de spontane aanmeldingen zijn terug gevallen. Mensen hebben ons minder goed kunnen vinden.

6. Financiën

Het eigen vermogen per 31 december 2018 bedraagt € 9.102.572. De liquiditeit ten opzichte van het balanstotaal bedraagt 27%, de solvabiliteit bedraagt 94%.

Het boekjaar 2018 werd afgesloten met een positief resultaat van € 2.000.144. Begroot was een negatief resultaat van € 635.795. Het extra positieve resultaat van €2.635.939 komt voor € 2.606.044 door hoge inkomsten vanuit de nalatenschappen bij het Steunfonds. Daarnaast staan lagere activiteit kosten en ook een lager saldo financiële baten en lasten dan begroot.

In de begroting van 2018 is rekening gehouden met € 1.2 miljoen aan nalatenschappen en de feitelijke baten bedroegen € 3.806.044. Het resultaat is conform de resultaatverdeling gemuteerd op de overige reserve, bestemmingsreserve en bestemmingsfondsen.

6.1 Baten

De inkomsten in 2018 waren hoger dan begroot, te weten € 2.476.410. Deze stijging wordt veroorzaakt door hogere nalatenschappen € 2.606.044. Daarentegen zijn de contributies en deelnemersbijdragen lager dan begroot. Daarnaast is het saldo van de financiële baten en lasten met € 231.141 slechter uitgevallen. Dit wordt veroorzaakt door het negatieve resultaat op de beleggingen, met name in het laatste kwartaal van 2018. Intern is een analyse gemaakt over de mate waarin de baten eenmalig of jaarlijks terugkerend zijn. Nagenoeg alle baten hebben een jaarlijks terugkerend karakter. Daarnaast zijn er een tweetal inkomsten stromen die een afgebakende periode beslaan. Dat zijn de bijdrage van het Charity Fund met een looptijd t/m 31-12-2021 en de subsidie voor het project Van Betekenis tot het Einde met een looptijd t/m 31-05-2020.

6.2 Lasten

De gerealiseerde lasten in 2018 waren lager dan begroot, te weten € 390.669. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere activiteitskosten en lagere kantoor- en algemene kosten. De kosten zijn ook lager dan in 2017.

6.3 Vermogen en beleggingen

Afdelingen en activiteitenfonds

Met ingang van 2016 geldt een nieuwe financieringsmethodiek van de afdelingen. Het eigen vermogen van een afdeling is met ingang van 2016 gebonden aan een maximumbedrag dat overeenkomt met anderhalf keer de exploitatie van de afdeling. Wanneer het eigen vermogen van de afdeling per 31 december van het voorgaande jaar meer bedraagt dan het maximaal toegestane eigen vermogen, vervalt het meerdere aan het Activiteitenfonds. In het geval het afdelingsvermogen (deels) afkomstig is uit een legaat of erfstelling en hierdoor voormelde drempel voor het maximumbedrag aan eigen vermogen wordt

overschreden, dan vindt geen contributieafdracht plaats voor zover de drempel wordt overschreden. De totale afdracht van afdelingsvermogen aan het Activiteitenfonds bedroeg € -3.996. Dit bedrag is negatief, omdat één afdeling een extra bijdrage heeft gekregen. Met ingang van 2016 is 17 procent van de contributie-inkomsten bestemd voor de afdelingen. Dat bedrag wordt verdeeld naar rato van het aantal leden
In 2018 werd € 116.291 afgedragen aan 28 afdelingen. Zes afdelingen ontvingen geen contributieafdracht in verband met te hoog vermogen afkomstig uit een legaat/erfstelling.

Steunfonds

Het Steunfonds draagt jaarlijks bij aan de exploitatie van het Humanistisch Verbond. In 2018 was de bijdrage € 1.500.000. Een eventueel surplus aan inkomsten uit nalatenschappen en de reserves en andere schenkingen wordt belegd in obligaties, aandelen en deposito's. Het beheer van de beleggingsportefeuille ligt sinds 1 januari 2014 bij Triodos Bank. Het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille is defensief-neutraal. De bank acteerde in 2018 op basis van een mandaat om wijzigingen aan te brengen in de portefeuille binnen de marge van 65 procent vastrentende waarden (obligaties: minimum 35 procent, maximum 85 procent) en 35 procent aandelen (minimum 10 procent, maximum 40 procent).

Het rentepercentage dat het Steunfonds betaalt aan afdelingen van het Humanistisch Verbond die hun middelen hebben ondergebracht bij het Steunfonds was in 2018 1,04 procent tegenover 1,09 procent in 2017. De rente wordt berekend op basis van de gemiddelde rentetarieven bij banken op 1 oktober van het boekjaar op vrij opneembare internetspaarrekeningen plus 1 procentpunt.

6.4 Resultaat spaar- en beleggingsvormen

		2018	2017	2016	2015	2014
Obligatierente		24	113	193	145	92
Dividend		38	47	45	35	40
Gerealiseerd koersresultaat		21	76	10	28	69
Ongerealiseerd koersresultaat		-222	-65	-126	62	431
Bruto beleggingsresultaat		-139	171	122	270	632
Kosten beleggingen		34	25	37	37	33
Netto beleggingsresultaat		-173	146	85	233	599
Rendement beleggingen		-3,27%	2,19%	1,23%	3,40%	9,32%
Gemiddeld rendement 2014-2018	2,57%					
Gemiddeld rendement 2014-2018	€ 178					
Netto resultaat liquide middelen		5	1	6	9	20
Beleggingen 1 januari (x €1000)		5277	6671	6901	6856	6424
Interest op beleggingsrekeningen					0	0
Interest baten		5	1	6	8	19
Interest baten afdelingen		0	0	0	0	1
		5	1	6	9	20

6.5 Functie en omvang continuïteitsreserve

Naast de financiering van het Humanistisch Verbond, heeft het eigen vermogen ook de functie het risico van tegen- of wegvallende inkomsten op te vangen.

De continuïteitsreserve is gebaseerd op een risicoanalyse. Voor het bepalen van de omvang van de continuïteitsreserve zijn de volgende veronderstellingen meegenomen: Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzekere karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade. Anders dan de baten zijn de kosten van Humanistisch Verbond/Steunfonds Humanisme in belangrijke mate als 'vast' te typeren. Eventuele noodzakelijke aanpassing van de kostenstructuur onder handhaving van de continuïteit van de organisatie vergt derhalve

geruime tijd. Daarnaast heeft de organisatie de afgelopen jaren te kampen gehad met een relatief hoog ziekteverzuim, wat tot extra kosten heeft geleid.

De continuïteitsreserve bedraagt € 4.087.945. Op basis van de risicoanalyse acht het Humanistisch Verbond de omvang van de continuïteitsreserve als voldoende. Het CBF hanteert als norm voor de continuïteitsreserve een bedrag van maximaal anderhalf keer de jaarlijkse uitvoeringskosten. Dit komt neer op een maximale omvang ultimo 2018 van € 4.621.900. Met de huidige omvang van de continuïteitsreserve blijft het Humanistisch Verbond binnen deze norm.

6.6 Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserves betreffen door het bestuur geormerkte gelden voor specifieke doeleinden. Het zijn geen verplichtingen aan derden.

- De bestemmingsreserve Activiteiten (voorheen dienstverlening afdelingen) betreft een reserve voor nieuwe ontwikkelingen binnen de vereniging, voor extra activiteiten voor/door afdelingen van het Humanistisch Verbond waarvoor de afdeling onvoldoende middelen heeft, en voor activiteiten in regio's waar geen afdeling bestaat. De reserve is afkomstig uit de middelen van opgeheven afdelingen. Sinds 2016 is het surplus aan vermogen bij de afdelingen aan deze reserve onttrokken.
- De reservering ten behoeve van Humanistisch Verbond afdeling Haaglanden (thans genaamd Den Haag) wordt na de opheffing van de Stichting Vrienden van Haaglanden met ingang 2016 door het Humanistisch Verbond zelf beheerd. In 2018 is zowel het resultaat van de afdeling Den Haag als de rente gemuteerd op deze bestemmingsreserve.

6.7 Bestemmingsfonds

Het fonds betreft de door derden geormerkte gelden. Per 1 januari 2018 was de stand van het bestemmingsfonds € 622.364. In 2018 is € 96.855 uitgegeven door afdelingen wat ook is onttrokken aan dit bestemmingsfonds. Per 31 december bedraagt de stand € 525.509. Het betreft € 34.033 ten behoeve van gewest Drenthe, € 33.501 ten behoeve van afdeling Fryslan en € 457.976 ten behoeve van Humanisme Fonds Amsterdam (HFA).

7. Verantwoordingsverklaring

Het Humanistisch Verbond en de Stichting Steunfonds Humanisme hanteren de SBF-code voor Goed Bestuur van de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie.

In de Verantwoordingsverklaring van het Humanistisch Verbond en het Steunfonds Humanisme wordt verwoord hoe inhoud wordt gegeven aan de principes van scheiding van functies, effectieve besteding van middelen en van een heldere communicatie en omgang met belanghebbenden.

7.1 Toezicht en bestuur

De Algemene Ledenvergadering (ALV) houdt door middel van een jaarvergadering toezicht op het bestuurlijk functioneren.

In 2018 werden het Bestuursverslag en de Jaarrekening 2017 ter vaststelling voorgelegd aan de ALV, die hiermee akkoord ging. Tevens werd de ALV geïnformeerd over de inhoudelijke en financiële voortgang 2018. En stelde de ALV de Beleidsmatige vooruitblik 2019 vast.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft zijn jaarlijkse zelfevaluatie ook dit jaar weer gehouden.

Het beoordelingsgesprek van de voorzitter en de algemeen secretaris met de directeur heeft in het eerste kwartaal van 2018 plaatsgevonden.

Vrijwilligersbeleid

Het Humanistisch Verbond is een vereniging waarin veel vrijwilligers actief zijn, met name op lokaal niveau. De bestuursfuncties van deze afdelingen worden door vrijwilligers vervuld en ook de leden die lokale activiteiten organiseren, doen dit op vrijwillige basis.

De werving van nieuwe bestuursleden en vrijwilligers die activiteiten organiseren gebeurt door de afdelingsbesturen. De bestuursverkiezingen vinden plaats op een vooraf aan alle leden aangekondigde ledenvergadering.

Naast actieve vrijwilligers op lokaal niveau is een aantal vrijwilligers actief betrokken bij de ontwikkeling en organisatie van landelijke activiteiten.

Leden worden uitgenodigd om actief mee te denken over en mee te werken aan de (beleids)doelstellingen van het Humanistisch Verbond, onder andere via bijeenkomsten voor een landelijke dag voor actieve leden en deelname aan het ledenpanel.

Vrijwilligers zijn WA-verzekerd tijdens hun werk voor het Humanistisch Verbond. De onkosten die door de vrijwilliger worden gemaakt voor uitvoering van de activiteiten worden vergoed.

7.2 Effectieve besteding middelen

Besteding middelen

Uitgangspunten voor de besteding van de beschikbare middelen:

- Een maximale besteding ten gunste van de doelstelling.
- Het percentage middelen besteed aan de eigen fondswerving bedraagt geconsolideerd voor het Humanistisch Verbond en Steunfonds Humanisme maximaal 25%.

In 2018 zag de verhouding van de totale bestedingen er als volgt uit:

- De totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie tot de totale baten waren in 2018 45,88%.
- De totale bestedingen aan de doelstelling in relatie met de totale lasten waren 78,59%.
- De kosten voor fondsenwerving in relatie tot de geworven baten waren 8,37%. Dit is ruim onder de CBF-norm.
- De bestedingen voor beheer en administratie in relatie tot de totale lasten waren 7,36%.

De bestedingspercentages worden toegelicht in de Jaarrekening onder het hoofdstuk *Toelichting op de staat van baten en lasten*. Hier wordt tevens een vergelijking gemaakt met de begrote percentages.

Ten behoeve van een effectieve besteding van de middelen worden op jaarbasis budgetten vastgesteld voor de diverse projecten en activiteiten. Op basis van financiële rapportages vindt drie keer per jaar een bespreking plaats tussen verantwoordelijke budgethouders en directie over de voortgang in de uitgaven. Dit kan leiden tot aanpassingen van de activiteiten dan wel van de budgetten. Afwijkingen van de budgetbegroting moeten vooraf worden gemeld aan de directie.

Daarnaast brengt de directie op basis van financiële rapportages drie keer per jaar verslag uit aan het bestuur over de voortgang in de bestedingen en inkomsten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting worden besproken en kunnen aanleiding zijn voor wijzigingen in beleid en uitvoering.

Financieel beheer afdelingen

Afdelingen dienen jaarlijks een werkplan in met een begroting en leggen verantwoording af over de bestedingen door middel van een balans en exploitatierekening. Alle afdelingen hebben hun financiële jaarverantwoording ingediend over het jaar 2018.

Op 10 juni vond het jaarlijkse penningmeestersoverleg plaats. De belangrijkste onderwerpen waren het proces van aanlevering van de financiële verantwoording door de afdelingen.

7.3 Communicatie met belanghebbenden

Het HV kent in de communicatiestrategie 5 groepen van belanghebbenden:

- 1) Leden, donateurs, erfstellers
- 2) Geïnteresseerden die activiteiten zoals cursussen en lezingen volgen
- 3) Geïnteresseerden die ons digitaal volgen via onze eigen nieuwsuitingen op website, twitter, facebook, nieuwsbrieven.
- 4) Mensen die betrokken zijn bij andere humanistische organisaties uit de Humanistische Alliantie.
- 5) Mensen die door free publicity op zoek gaan naar informatie van het HV.

De eerste groep binden we via ons magazine en via de afdelingen. De tweede en derde groep benaderen we actief door ze te wijzen op de relevantie van het lidmaatschap en het aanbieden van dit lidmaatschap. Voor de vierde groep maken we afspraken met andere humanistische organisaties om ons geluid bij hun achterban te laten horen. Voor de vijfde groep laten we ons geluid zoveel mogelijk horen in de media en maken we onszelf goed vindbaar via de sociale media.

De communicatie met de eerste groep is vrijwel hetzelfde gebleven als in 2017, wel is er meer capaciteit gezet op het werven van grote giften. De groep die evenementen en cursussen heeft bezocht was in 2018 iets kleiner dan in 2017. De lezingen kregen veel publicitaire aandacht maar werden minder goed bezocht en leverden dus ook minder leden op.

De derde groep was op facebook in 2018 minder goed bereikbaar. Dit kwam vooral door wijzigingen in het algoritme van facebook waar meer organisaties last van hadden. Ook het aantal bezoekers op de website nam af, hoewel het aantal unieke bezoekers toenam van 130.000 naar 132.000. In de analyse waar het verkeer op de website vandaan komt is een benchmark gedaan met goede doelen.

Waar komt verkeer op website vandaan:

Kanaal	Goede Doelen	Humanistisch Verbond 2018	Humanistisch Verbond 2017
Direct	25	23	20
Seo	38	50	47
Email	12	6	7
Verwijzing	7	7	10
Sea	7	2	2
Socials	9	10	10
Overig			

Uit deze benchmark blijkt dat we relatief veel gevonden worden via zoekmachines op internet.

Het aandeel van het verkeer via sea op de hoofdwebsite van het Humanistisch Verbond is laag. Voor de Humanistische Canon en Lifestream was sea van zeer grote betekenis daar werd meer dan 10% tot bijna 30% van het verkeer tot stand gebracht via sea. Net zoals andere goede doelen slagen we er niet in om de Google Ad Grants volledig te benutten. Wel voldoen we goed aan de nieuwe eisen die aan sea worden gesteld.

Human magazine

Magazine Human is het journalistieke tijdschrift van het Humanistisch Verbond en omroep Human. De samenwerking is drie jaar terug ontstaan en heeft als primair doel om voor periodieke binding met de leden te zorgen, ze humanistische perspectieven te tonen en ze te betrekken bij aankomende activiteiten en evenementen. Het magazine is voor leden van het Humanistisch Verbond en wordt meegestuurd met de VPRO-gids in een oplage van ongeveer 150.000.

In 2018 zijn vier edities uitgebracht. Elk nummer omvat een thema variërend van familiebanden, vieren van mensenrechten en vrijheid. Het journalistieke blad bevatte interviews met onder meer Hugo Borst en Carin Gaemers, Fidan Ekiz, en openhartige gesprekken over abortus, de druk van mantelzorg, infographics over onder meer ongelijk verdeelde vrijheid, en de vertrouwde column van voormalig Denker des Vaderlands Marli Huijer.

Niet vier maar twee edities zijn meegestuurd met de VPRO-gids. Hoewel het lezersbestand van de VPRO-gids veel gelijkenissen treft met onze achterban, en daarmee een doelgroep is die dicht bij onze kernwaarden staat, bleef het aantal nieuwe leden via deze route achter bij de doelstellingen. Zowel voor de omroep Human als het Humanistisch Verbond had de samenwerking en de verspreiding onder VPRO leden onvoldoende meerwaarde. In 2019 gaat het blad verder onder de naam Human INC en verschijnt het driemaal.

Social Media (Socials)

Hierboven hebben we al voldoende opgenomen over de algemene effectiviteit van ons socials beleid. Naast het algemene beleid is in 2018 is een besloten facebookgroep opgezet voor mensen die opgegroeid zijn als moslim, maar nu vrijdenker, humanist, agnost of atheïst zijn. In besloten kring en in een beschermde omgeving kunnen zij met elkaar in discussie over hun ervaringen, dilemma's en wat vrijdenken voor hen betekent. Op 31 december 2018 telt de groep 98 leden.

Humanistische Canon

De Humanistische Canon is in 2017 herzien en door fouten in de migratie daalde het aantal bezoekers daardoor fors. Ook in 2018 is die daling doorgezet naar 140.000 sessies. Het aantal unieke bezoekers is gedaald van 110.000 naar 78.000 met bijna 30%. Pas in het derde kwartaal is door technisch ingrijpen en inzet van sea de website weer beter vindbaar geworden.

Nieuwsbrief

Van al onze communicatiekanalen heeft de nieuwsbrief de meeste groei doorgemaakt in 2018. Het aantal abonnees is gestegen van 11.333 in 2017 naar 15.600 in 2018 waar in 2016 de groei bleef hangen op iets meer dan duizend nieuwe leden. Dit is een belangrijke groei. Juist door wijzigingen in algoritmes van bijvoorbeeld facebook wordt een nieuwsbrief een steeds belangrijker medium om te communiceren met de achterban.

Free publicity

Een belangrijke en blijvende pijler onder het communicatiebeleid is free publicity. In de vorm van opiniestukken in kranten bijvoorbeeld, maar vooral ook door interviews over onderwerpen die belangrijk zijn voor het humanisme en het Humanistisch Verbond. Het Humanistisch Verbond is in totaal 377 keer voorbijgekomen in landelijke en regionale printmedia. In de landelijke pers is 52 keer over ons geschreven: we waren onderwerp van gesprek, of we waren zelf de afzender van het artikel. Meerdere opinieartikelen verschenen in de landelijke pers, onder meer over zelfdoding (Trouw), toename van secularisering (Telegraaf) en hoe mantelzorgers de dupe zijn van gemeentelijke bezuinigingen (Algemeen Dagblad). In Filosofie Magazine verscheen een reeks van vier uitgebreide verhalen over ons initiatief de filosofie cursus in de gevangenis. Stine Jensens Socrateslezing is integraal overgenomen in hetzelfde Filosofie Magazine, en een ingekorte versie verscheen in NRC en NRC Next. Het Humanistisch Verbond is in 2018 gestart met het agenderen van het nog altijd zware taboe op abortus. Zo is door ons de overheidssubsidie aan een anti-abortusorganisatie aangekaart bij de politiek en in de media. Alle landelijke kranten schreven over onze actie (in totaal 12 keer), we werden uitgenodigd aan tafel bij 5 uur Live, het radioprogramma Dit is De Dag, en Een Vandaag. In totaal schoven we viermaal aan bij een televisieprogramma, acht keer bij een radioprogramma, en verschenen we een honderdtal keer in regionale titels.

8. Bestuur en directie

8.1 Humanistisch Verbond

Bestuursleden hebben een zittingstermijn van vier jaar en kunnen maximaal één keer worden herbenoemd.

Bestuurswisselingen vinden plaats overeenkomstig een rooster van aftreden. Alle bestuursleden zijn actief op onbezoldigde basis. Zij kunnen onkosten declareren op basis van specificaties. De voorzitter ontvangt per kwartaal een vaste onkostenvergoeding voor reis-, verblijf-, onkosten en representatie.

Aan bestuurders worden geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt.

Het bestuur van het Humanistisch Verbond bestaat op 31 december 2018 uit:

Boris van der Ham, voorzitter

Voorzitter sinds november 2012; herkozen ALV 2016; definitief aftredend 2020.

Portefeuille: woordvoerder/representatie Humanistisch Verbond, visie, vertegenwoordiging Humanistisch Verbond in Algemene Vergadering Humanistische Alliantie.

Functie dagelijks leven: ondernemer en schrijver. Eigenaar van Hamled - sinds 2012

Nevenfuncties:

- Voorzitter van de Vereniging Afvalbedrijven (betaald) per 1-4-2016
- Voorzitter stichting Werelderfgoed.nl (betaald) - sinds 2015
- Voorzitter NICAM (betaald) sinds 2014
- Commissielid bij Fonds 21 (betaald) - tot december 2018
- Raad van Toezicht Conrisq groep (betaald), vanaf 1 januari 2017
- Lid van de 'Human Rights Committee' van Liberal International (niet-betaald) - sinds 2014
- Voorzitter van de Raad van Toezicht CJP (niet-betaald) - sinds 2014
- Lid Raad van Advies van Kamp Westerbork (niet betaald) - sinds 2012
- Voorzitter van COMBO (overlegorgaan JOB en LAKS) (niet-betaald) - sinds 2014
- Voorzitter van de 'Vrienden van de JD (niet betaald) - sinds 2003
- Voorzitter 4/5 mei-comité Amsterdam Oud-West (niet betaald) - sinds 2015
- Verschillende comités van aanbeveling (niet betaald)
- Voorzitter Nederlandse Franchise Vereniging (betaald)
- Voorzitter Vrije Theater Producenten (betaald)
- Penningmeester bestuur van de IHEU (Humanists International) -sinds augustus 2018

Leon Benders, penningmeester

Penningmeester sinds november 2012; herkozen ALV 2016; definitief aftredend 2020.

Portefeuille: financiën/CBF-erkenning, Stichting Steunfonds Humanisme.

Functie dagelijks leven: program manager Qirion, Arnhem

Nevenfuncties:

- Lid Verenigingsraad Natuurmonumenten tot mei 2018
- Penningmeester Raad van Toezicht Bibliotheek Hilversum tot april 2018
- Bestuurslid Stichting Steunfonds Humanisme
- Bestuurslid Stichting Huisvesting HV Rotterdam

Caroline Suransky, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2015; aftredend 2019; definitief aftredend 2023

Portefeuille: visie en internationaal

Functie dagelijks leven: Universitair Docent Universiteit voor Humanistiek

Nevenfuncties:

- Visiting professor, Institute for Reconciliation and Social Justice, University of the Free State, Zuid Afrika
- Lid Adviesraad Dr. Ambedkar Centre for Exclusion Studies & Transformative Action (ACESTA) School of Law, Glocal University (India)

Joost van Katwijk, algemeen secretaris

Algemeen secretaris sinds november 2016; aftredend 2020, definitief aftredend 2024

Portefeuille: personeel en organisatie.

Functie dagelijks leven: Verandermanager Joost van Katwijk Consulting

Nevenfuncties:

- Penningmeester Stichting HVO
- Bestuurslid Stichting Huisvesting HV Rotterdam

Allard de Jong, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2016; aftredend 2020; definitief aftredend 2024

Portefeuille: marketing, communicatie & ledenwerving

Functie dagelijks leven: strategisch adviseur platform theoretische leerweg vmbo

Dick Middelhoek, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2016; aftredend 2020; definitief aftredend 2024

Portefeuille: onderwijs

Functie dagelijks leven: ondernemer, trainer/coach, spreker en schrijver

Nevenfuncties:

- Programmaleider Internationale School Voor Wijsbegeerte (ISVW)
- Voorzitter Stichting HVO (tot zomer 2018)
- Bestuurslid Stichting Socrates

Tessa van Wijnen, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2017, aftredend 2021; definitief aftredend 2025

Portefeuille: Vereniging

Functie dagelijks leven: hoofd bondsbureau bij de Bond van Volkstuinders

Nevenfuncties:

- Gemeenteraadslid Amstelveen tot maart 2018
- Raadslid vervoersregio Amsterdam tot maart 2018
- Bestuurslid ANMEC
- Lid bestuurscommissie Raadsleden en griffiers VNG tot maart 2018

Elisabeth van Oostrum, algemeen bestuurslid

Algemeen bestuurslid sinds november 2017, aftredend 2021; definitief aftredend 2025

Portefeuille: humanistische diensten

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht MantelzorgNL, Landelijke vereniging voor Mantelzorgers”
- Voorzitter Raad van Toezicht “Zin in Utrecht
- Voorzitter Raad van Toezicht BedemZorg Leusden
- Lid van Raad van Toezicht Openbaar Onderwijs Wijk bij Duurstede
- Voorzitter Ouderendelegatie NUZO (Netwerk Utrecht Zorg Ouderen)
- Lid van Raad van Ouderen

8.2 Directie

Het (landelijk) bestuur wordt ondersteund door een bezoldigde directie. Deze is verantwoordelijk voor de beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering en stuurt de uitvoeringsorganisatie (landelijk bureau) aan. De directie kan daarnaast bepaald beleid vaststellen, waarna het bestuur dat beleid dient goed te keuren.

De verantwoordelijkheid van de directie is vastgelegd in een directiestatuut.

Directie Christa Compas

Nevenfuncties:

- Voorzitter Bestuur Humanistische Alliantie
- Voorzitter stichting Stadmakertjes
- Bestuurslid Jeugdfonds Sport en Cultuur Nederland
- Lid Raad van Toezicht Pantar
- Voorzitter Stichting Wikistad

Salariëring vindt plaats volgens de CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening. De directeur heeft een aanstelling van 36 uur (= fulltime) voor onbepaalde tijd. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt het Humanistisch Verbond de Regeling beloning directeuren van goede doelen voor besturen en raden van toezicht. (Zie www.goededoelennederland.nl).

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De criteria voor waardering van een functie wordt uitgedrukt in zogenaamde BSD-punten (Basis Score voor Directiefuncties). Het aantal BSD punten bedraagt 400. De weging van de situatie bij het Humanistisch Verbond vond plaats door het bestuur op basis van het advies van bureau Conclusion. Dit leidde tot een inschaling in schaal 13 van de Cao Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening. De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroeg € 95.604 (1 FTE/12 mnd.). De beloning bleef binnen de geldende maxima.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van € 189.000 per jaar.

De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de Jaarrekening onder de toelichting op de lastenverdeling bij de personeelskosten toegelicht.

Bezoldigingsbeleid medewerkers

Ook de salariëring van de overige medewerkers vindt plaats volgens de CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening.

9. Beleid en begroting 2019

9.1 Beleid 2019

Het beleidsplan Vrij en Menswaardig wordt in 2019 verder uitgevoerd.

- *Freedom of Thought*. Ook in 2019 bieden wij een platform aan Internationale nieuwe vrijdenkers en aan van oorsprong Nederlandse vrijdenkers. Voor de eerste groep bieden wij dit jaar voor het eerst een cursus aan studenten met een vluchtelingenstatus. We geven natuurlijk ook weer aandacht aan het rapport Freedom of Thought van de Humanists International. De cursus voor Nederlandse vrijdenkers "Losing My Religion" wordt voortgezet. We blijven IND en COA volgen als het gaat om het beleid rond ongelovige vluchtelingen.
- *Met zorg naar elkaar omzien*. Met de integratie van het beleidsprogramma en de humanistische diensten zijn we in 2019 veel actiever in staat om in te spelen op nieuwe mogelijkheden voor geestelijke verzorging in bijvoorbeeld de palliatieve zorg. We laten actiever zien wat de humanistische visie is op zorg en welke rol geestelijke verzorging daarbij speelt. De eerste Socrateslezing wordt gehouden door Hugo Borst en Carin Gaemers die het over menswaardigheid in de zorg zullen hebben. Ook in onze campagne besteden we aandacht aan menswaardige zorg.
- *Humanistisch Onderwijs*. In 2019 wordt de beroepsstandaard voor HVO docenten vastgesteld. We ontwikkelen samen met HVO primair een nieuwe leerlijn. En we gaan samen met Human het land met de tour Kinderen van 2019. Het onderwijsnetwerk is overgedragen aan de Humanistische Alliantie. We zetten onze campagne voor mensenrechten in het paspoort ook in 2019 voort.
- *Lifestream* is onze website voor levensbeschouwelijke inspiratie en humanistische diensten. Deze site wordt meer in onze programma's ingebouwd en we genereren meer traffic naar de site.
- *Inspiratie voor het leven* is ons vierde speerpunt. In de loop van 2018 zal de portal live gaan.
- De persoonlijke invulling van Leven, liefde en dood staat ook in 2019 weer hoog op onze agenda. We zetten de acties die we in 2018 zijn gestart rond zelfbeschikking van vrouwen door. We besteden politiek en maatschappelijk aandacht aan de wijze waarop het kabinet omgaat met medisch ethische thema's en personen- en familierecht. De wetgeving over "voltooid leven", "chronisch lijden aan het leven" zal weer meer aandacht vragen.

In 2019 houden we voor het eerst sinds jaren ook weer een duidelijke algemene campagne om aandacht naar het Humanistisch Verbond te trekken.

Wederom zijn er ambitieuze ledenwervingsdoelstellingen.

9.2 Risico's 2019

Doelstellingen

Ledenwerving

De sympathie voor het humanisme blijft vooralsnog onverminderd groot. 5% van de bevolking noemt zich desgevraagd humanist. 1 op de 10 volwassenen vindt humanisme een aantrekkelijke levensbeschouwing. Het potentieel is dus groot.

Het grote probleem blijft tegelijkertijd dat mensen de noodzaak niet voelen om hier en nu lid te worden of te doneren aan het Humanistisch Verbond.

De achterban van het HV is redelijk loyaal, minder dan 10% per jaar zegt op. De ambitie is om te groeien. Dat lukt ons elk jaar weer, maar minder snel dan de targets voorschrijven. Het bureau is er steeds beter op ingericht om op basis van de analytics op maandbasis bij te sturen op het effect van acties. Tevens wordt op kwartaalbasis een analyse gemaakt van de ontwikkelingen, dit wordt ook in de bestuursvergadering geagendeerd. Het risico dat we de targets niet halen wordt daarmee beter beheersbaar gemaakt.

Het financiële risico dat we lopen als er in het jaar geen ledenwinst is en alleen maar reguliere uitstroom is rond de 100.000 euro negatief. (Een gebrek aan nieuwe inkomsten van rond 40.000 en een effect van rond de 60.000 van niet compenseren van opzeggers) Het effect kan alleen groter zijn als door een groot imagoschandaal het aantal opzeggers significant stijgt en er ook geen nieuwe leden binnen komen.

Zoals ledenwerving risico loopt bij imagoschade, zo geldt dat ook voor donaties. Wij zijn voor rond de 2 ton afhankelijk van donaties. Dit betreft 1 grote donatie en enkele honderden kleinere donaties.

De belangrijkste beheersmaatregel tegen imagoschade is afstemming van de communicatie binnen de vereniging.

Beheer vermogen

Het risico met betrekking tot het vermogen van het Humanistisch Verbond ligt vooral bij de grilligheid van de opbrengsten van nalatenschappen en van de beleggingen. Voor de nalatenschappen blijven we in de begroting uitgaan van het 10 jaars gemiddelde en het gezond verstand. 2018 was het beste presterende jaar sinds de oprichting van het Steunfonds. Er werd een resultaat van rond de 2,8 miljoen behaald. Vertrouwen is hier het sleutelwoord. Wij onderscheiden ons door een sterke afdeling voor E.T. Mensen vertrouwen ons het E.T-schap toe, vaak ook via vrienden en kennissen. We besteden veel aandacht aan het in stand houden van dit vertrouwen en hebben ook waarborgen ingebouwd via het verplicht stellen van een VOG, en het 4 ogen principe. Hoewel de inkomensstroom dus heel grillig is, wordt er wel systematisch gestuurd op het in stand houden en enige groei bewerkstelligen in het aantal erfstellers. Via de fondsenwerfer zetten we gerichte aandacht op nalatenschappen van onze eigen leden.

Op het gebied van legaten en ander A-Z-nalatenschappen kunnen we ons nog niet meten met andere goede doelen.

De beleggingen zijn eveneens grillig. Met name de waardeveranderingen van obligaties en aandelen zijn onvoorspelbaar en afhankelijk van de ontwikkelingen op de effectenmarkten. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het vermogensbeheer. Per 1 januari 2014 is het vermogensbeheer opgedragen aan Triodos Bank. Triodos Bank voert een beleid

dat marktconform financieel rendement combineert met het bevorderen van duurzame ontwikkelingen. De gelden zijn gematigd defensief en duurzaam belegd. De behaalde rendementen waren in 2018 negatief. Met name het laatste kwartaal van 2018 was slecht. Over het gehele jaar deed Triodos het voor het derde jaar op rij slechter dan de markt. Doordat de inkomsten dit jaar relatief goed waren hoefde er weinig verkocht te worden uit de portefeuille. Het verlies is dus vooral boekhoudkundig. Los van het beleggingsrisico is het risico dat de nalatenschappen negatief afwijken van de begroting zo'n 6 ton. Het Steunfonds heeft nog nooit lager dan 6 ton opbrengsten gehad. De belangrijkste beheersmaatregel is de bespreking van de resultaten in het Steunfondsbestuur.

Beheer financiën van afdelingen

Afdelingen beschikken over eigen financiële middelen waarover zij aan het eind van het boekjaar verantwoording afleggen. Zij worden geacht een toelichting te geven bij 10 procent afwijking ten opzichte van de begroting. De meest voorkomende reden voor het niet uitvoeren van activiteiten is de beperkt beschikbare menskracht. Gedurende het boekjaar 2019 vindt geen tussentijdse controle plaats van bestedingen van afdelingen. Gezien de omvang van het bedrag in relatie tot het aantal afdelingen, wordt het risico op onjuiste bestedingen aanvaardbaar geacht. Jaarlijks vindt bij 8 tot 9 door de accountant te bepalen afdelingen een uitgebreide controle plaats op de in- en uitgaven.

Interne organisatie/ personele ontwikkelingen

Het ziekteverzuim is in 2018 ver onder de 10% gezakt. Dit is te danken aan het afnemen van het langdurig verzuim en aan de werkwijze van de nieuwe arbodienst. Het blijft zoeken om de interne organisatie goed af te stemmen op het realiseren van de ambities van de organisaties. Met name het sturen op de kwantitatieve ambities zoals vastgelegd in de beleidsmatige vooruitblik legt druk op de interne organisatie.

In 2018 zijn er 3 vaste medewerkers uit dienst gegaan. 2 met een dienstverband ruim boven de 10 jaar, 1 met een dienstverband van korter dan 5 jaar.

Het is nog steeds een zoektocht naar welke minimale structuur er nodig is en hoe de processen sterk verbeterd kunnen worden om optimale resultaten te kunnen leveren.

Risicomanagement vormt een integraal onderdeel van het gevoerde beleid. Het bestuur is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en is van mening dat de interne risicomanagement- en controlesystemen waarmee de organisatie brede risico's worden beheerst in 2018 adequaat hebben gewerkt. Operationele en financiële risico's (prijs-, liquiditeits-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden per kwartaal geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en bijstellen op basis van de financiële risico's vindt per kwartaal plaats. De implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming heeft plaatsgevonden.

9.3 Begroting 2019

Baten

Som van de geworven baten	2.683.681
Overige baten	160.062

Totaal baten **2.843.743**

Lasten

Besteed aan doelstellingen	2.890.190
Wervingskosten	236.736
Kosten beheer en administratie	342.980

Som van de lasten **3.469.906**

Saldo voor financiële baten en lasten **- 626.163**

Saldo financiële baten en lasten 27.962

Resultaat boekjaar **- 598.201**

10. Ondertekening bestuur

Amsterdam, 24 juni 2019

.....
_____

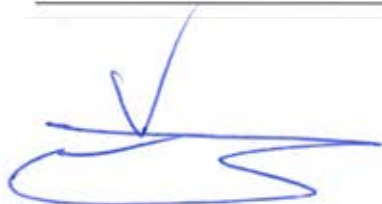
Boris van der Ham
Voorzitter

Leon Benders
Penningmeester

.....
=====

10. Ondertekening bestuur

Amsterdam,

Boris van der Ham
Voorzitter

Leon Benders
Penningmeester

Samengevoegde jaarrekening 2018 van Vereniging Humanistisch Verbond te Amsterdam

JAARREKENING 2018

BALANS PER 31 DECEMBER 2018 (na bestemming saldo baten en lasten)

	31-12-2018		31-12-2017	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa	1	<u>69.953</u>		<u>53.331</u>
		69.953		53.331
Vorderingen en overlopende activa	2	1.961.088	703.645	
Effecten	3	5.020.139	5.276.837	
Liquide middelen	4	<u>2.652.773</u>	<u>1.592.647</u>	
		9.634.000		7.573.129
Totaal activa		<u>9.703.953</u>		<u>7.626.460</u>
PASSIVA				
Reserves en fondsen				
<i>Reserves</i>				
Continuïteitsreserve	5	4.087.945	4.087.945	
Bestemmingsreserves	6	557.005	638.833	
Overige reserves	7	<u>3.932.112</u>	<u>1.700.819</u>	
		8.577.062		6.427.597
<i>Fondsen</i>				
Bestemmingsfonds erfenissen en legaten	8	525.509		622.364
Kortlopende schulden	9	<u>601.382</u>		<u>576.499</u>
Totaal passiva		<u>9.703.953</u>		<u>7.626.460</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018

		Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
BATEN:				
Baten van particulieren	10	4.986.828	2.513.894	2.011.551
Baten van subsidies van overheden	11	58.993	55.000	64.680
Baten van andere organisaties zonder winststreven	12	125.000	100.000	100.000
Som van de geworven baten		<u>5.170.821</u>	<u>2.668.894</u>	<u>2.176.231</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	13	61.028	98.639	112.434
Overige baten	14	46.200	34.106	80.877
Som van de baten		<u>5.278.049</u>	<u>2.801.639</u>	<u>2.369.542</u>
LASTEN:				
Besteed aan doelstellingen				
Verenigen	15	588.803	711.451	728.707
Humanistische levensbeschouwing	16	1.003.380	1.129.585	1.060.136
Activiteiten	17	829.488	1.047.229	944.815
Wervingskosten	18	432.749	237.520	185.078
Kosten beheer en administratie	19	226.847	346.152	346.516
Som van de lasten		<u>3.081.267</u>	<u>3.471.936</u>	<u>3.265.252</u>
Saldo vóór financiële baten en lasten		2.196.782	-670.297	-895.710
Saldo financiële baten en lasten	20	-196.639	34.502	125.817
Saldo van baten en lasten		<u>2.000.144</u>	<u>-635.795</u>	<u>-769.893</u>
Bestemming saldo van baten en lasten:				
Toevoeging / onttrekkingen:				
bestemmingsreserve activiteiten		-10.510		-10.143
bestemmingsreserve afd. Den Haag		-75.314		-15.437
bestemmingsfonds erfenissen en legaten		-96.855		-138.959
overige reserves		2.182.823		-605.354
		<u>2.000.144</u>		<u>-769.893</u>

KASSTROOMOVERZICHT

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
Saldo van baten en lasten	2.000.144	-769.893
Aanpassing voor:		
Afschrijving	21.992	12.637
Rentelasten	23.946	19.952
Dividendbaten	-38.452	-46.661
Verandering in werkkapitaal:		
Mutatie vorderingen	-1.257.443	-113.605
Mutatie nog te ontvangen interest obligaties	-6.978	-44.428
Mutatie kortlopende schulden	24.883	-101.538
Waardeveranderingen effecten ongerealiseerd	222.097	64.828
	<u>-1.017.441</u>	<u>-194.743</u>
TOTAAL KASSTROOM UIT PRIMAIRE ACTIVITEITEN	990.189	-978.708
Ontvangen interest	11.746	45.618
Betaalde interest	-28.832	-21.142
Inbreng nieuwe afdeling en St. Huisvesting HV Rotterdam	52.585	
	<u>35.499</u>	<u>24.476</u>
TOTAAL KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	1.025.688	-954.232
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN		
Investerings in materiële vaste activa	-38.614	-48.173
TOTAAL KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	-38.614	-48.173
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Aankopen effecten	-3.965.541	-2.282.819
Verkopen effecten	4.000.142	3.612.219
Ontvangen dividend	38.452	46.661
TOTAAL KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN	73.053	1.376.061
NETTO-KASSTROOM	<u>1.060.126</u>	<u>373.656</u>
HET VERLOOP VAN DE LIQUIDE MIDDELEN IS ALS VOLGT:		
Stand per 1 januari	1.592.647	1.218.991
Stand per 31 december	2.652.773	1.592.647
Mutatie liquide middelen	<u>1.060.126</u>	<u>373.656</u>

Een kasstroomoverzicht is een overzicht van de geldmiddelen die in de verslagperiode beschikbaar zijn gekomen en van het gebruik dat van deze geldmiddelen is gemaakt. Tot de geldmiddelen worden gerekend de kasmiddelen, tegoeden op bankrekeningen en direct opeisbare deposito's.

ALGEMENE TOELICHTING EN GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De jaarrekening omvat de geconsolideerde financiële gegevens van de verslaggevende eenheid Humanistisch Verbond. De verslaggevende eenheid bestaat uit Vereniging Humanistisch Verbond, de afdelingen van het Humanistisch Verbond en Stichting Steunfonds Humanisme. De statutaire vestigingsplaats van de vereniging is Utrecht. De vereniging houdt kantoor op Ambonplein 73, te Amsterdam. De jaarrekening is opgesteld conform Titel 9, Boek 2 BW en in het bijzonder de voorschriften van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende Organisaties. De Richtlijn 650 beoogt inzicht te verschaffen in de verwerving van fondsen en de daadwerkelijke besteding aan het doel waarvoor de fondsen zijn geworven. Daarnaast past de verslaggevende eenheid de regelingen 'Beloning directeuren' en 'Financieel beheer goede doelen' van Goede Doelen Nederland (GDN, voorheen Vereniging Fondsenwervende Instellingen - VFI) toe.

Het Humanistisch Verbond is een levensbeschouwelijke vereniging die zich ten doel stelt:

1. allen te verenigen die instemmen met het humanistisch beginsel; dat wil zeggen met menselijke vermogens het leven en de wereld trachten te begrijpen, waarbij wezenlijk voor de mens wordt geacht zijn vermogen tot onderscheidend oordelen waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld. Daarbij is ook het nemen van verantwoordelijkheid voor zijn/haar omgeving van essentieel belang. Centrale waarden zijn zelfbeschikking, vrijheid, gelijkwaardigheid en verdraagzaamheid;
2. een centrum te zijn voor verdieping, verspreiding en verdediging van de humanistische levensbeschouwing;
3. activiteiten te ontwikkelen of deel te nemen aan activiteiten van anderen die bijdragen aan het ontstaan van een samenleving van mensen die zich bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor zichzelf, hun medemens, de natuur en de samenleving.

Het Humanistisch Verbond heeft met meerdere organisaties op humanistische grondslag een relatie. In de meeste gevallen is er sprake van een relatie op 'afstand'. Dergelijke organisaties, veelal stichtingen, zoals Stichting Huisvesting Humanistisch Verbond Groningen, Stichting Humanistische Uitvaartbegeleiding, de Humanistische Omroep, Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs, Stichting HVO Primair, de Universiteit voor Humanistiek, Stichting Socrates, het Humanistisch Historisch Centrum, zijn weliswaar op humanistische grondslag georganiseerd, maar functioneren volledig zelfstandig en hebben eigen, specifieke doelstellingen die los staan van het Humanistisch Verbond. Het Verbond is in het verleden vaak betrokken geweest als (mede-) oprichter van deze stichtingen en heeft meestal het benoemingsrecht van leden van het bestuur.

Met enkele andere organisaties/stichtingen is de relatie intensiever. Niet alleen is sprake van benoeming van de bestuurders door het Verbond (of één van de afdelingen), maar het doel van deze stichtingen is eigenlijk alleen het (financieel) ondersteunen van het werk van het Humanistisch Verbond (soms specifiek in één van de afdelingen) en beheren van het daartoe in de stichting bijeengebracht vermogen.

In de statuten van deze stichtingen is bepaald dat in geval van liquidatie het vermogen aan het Humanistisch Verbond (en/of één van de afdelingen) toevalt.

Stichting Steunfonds Humanisme en de afdelingen van het Humanistisch Verbond worden vanwege deze sterke verbondenheid met het Humanistisch Verbond opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslaggevingsperiode van een kalenderjaar, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Nog te ontvangen legaten, erfstellingen, notariële schenkingen
- Baten uit nalatenschappen

Grondslagen voor waardering van activa en passiva en resultaatbepaling

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Voor zover niet anders is vermeld wordt een actief in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen, en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de staat van baten en lasten opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie. Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat het opnemen van activa waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie. Alle financiële informatie wordt in hele euro's opgenomen.

Financiële instrumenten

De financiële instrumenten omvatten effecten, overige vorderingen, geldmiddelen en overige financieringsverplichtingen en overige te betalen posten.

Financiële instrumenten worden bij een eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, worden direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de staat van baten en lasten. De organisatie maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten). Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Investeringsinstrumenten met beursnotering

De beleggingen van de vereniging in aandelen worden, voor zover deze aandelen beursgenoteerd zijn, na de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. Veranderingen in de reële waarde worden, voor zover het resultaat van de individuele belegging cumulatief positief is, tot het moment van realisatie rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt onder aftrek van een voorziening voor latente belastingen.

Wanneer de belegging niet langer in de balans wordt opgenomen, wordt de in het eigen vermogen opgenomen cumulatieve waardeverandering overgeboekt naar de staat van baten en lasten. In geval van een cumulatieve waardevermindering tot onder de kostprijs wordt de waardevermindering in de staat van baten en lasten verantwoord. Aan- en verkopen van financiële activa die tot de categorie investeringen in eigenvermogensinstrumenten met beursnotering behoren, worden verantwoord op de transactiedatum.

De effectieve rente en eventuele bijzondere waardeverminderingverliezen worden direct in de staat van baten en lasten verwerkt. Aan- en verkopen van financiële activa die tot de categorie verstrekte leningen en overige vorderingen behoren, worden verantwoord op de transactiedatum.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode. De effectieve rente wordt direct verwerkt in de staat van baten en lasten.

Materiële vaste activa:

De inventaris, computerapparatuur en overige installaties worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De kostprijs van de genoemde activa bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de activa op hun plaats en in de staat te krijgen noodzakelijk voor het beoogde gebruik.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- inventaris 20%
- computerapparatuur en -programmatuur 20%
- overige installaties 20%

Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd indien zij de gebruiksduur van het object verlengen.

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

De vereniging bepaalt het af te schrijven bedrag zonder rekening te houden met een restwaarde.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Vorderingen en effecten

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de continuïteitsreserve, de bestemmingsreserves, de bestemmingsfondsen en de overige reserves gepresenteerd.

Bestemmingsreserves betreffen middelen die zijn verkregen met een door het bestuur aangegeven specifieke bestemming. Aan de bestemmingsreserves ligt een plan ten grondslag waarin is opgenomen welke uitgaven ten laste van de reserve komen, een inschatting van het totaal van de uitgaven en een inschatting in welk jaar de uitgaven zullen worden gedaan. Op de bestemmingsreserves berust geen verplichting. De beperkte bestedingsmogelijkheid is aangegeven door het bestuur. Indien een beperktere bestedingsmogelijkheid door derden is vastgesteld, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds.

Een continuïteitsreserve wordt gevormd voor de dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de fondsenwervende instelling ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. De continuïteitsreserve is gebaseerd op basis van een analyse van specifieke risico's en de betreffende periode waarop de reserve betrekking heeft.

Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzeker karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Baten

De contributies en giften worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering zijn gebracht. Dit geldt ook voor baten van andere organisaties zonder winststreven. Bijdragen van leden worden verantwoord in het jaar waar zij betrekking op hebben. De giften en schenkingen worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen.

Nalatenschappen worden als baten verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voorlopige uitbetalingen in de vorm van voorschotten worden in het boekjaar van ontvangst als baten uit nalatenschappen verantwoord in geval eerder geen betrouwbare schatting mogelijk was. Bij de waardering van de nalatenschappen moet rekening gehouden worden met eventuele rechten van vruchtgebruik. Zoals opgenomen in RJ650 dient met ingang van 1 januari 2017 tevens het vruchtgebruik geactiveerd te worden voor zover wordt voldaan aan de activeringscriteria. Tot en met 2016 werden nalatenschappen met vruchtgebruik tot afloop van het vruchtgebruik op nihil gewaardeerd en derhalve niet geactiveerd.

Rentebaten, beleggingsopbrengsten en de kosten van beleggingen, zoals bankkosten en kosten van beheer door derden en de eigen organisatie worden afzonderlijk in de staat van baten en lasten verantwoord onder 'saldo financiële baten en lasten'.

Huuropbrengsten worden lineair in de staat van baten en lasten opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden wordt de subsidie als bate verantwoord. Subsidies ter compensatie van door de organisatie gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Personeel

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Indien de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vereniging.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

De vereniging heeft voor haar werknemers een pensioenregeling welke is ondergebracht bij een pensioenfonds. Dat wil zeggen dat de vereniging geen verplichting heeft tot het voldoen van aanvullende premies in geval van een tekort bij het Pensioenfonds anders dan de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar. De premies zijn als lasten opgenomen in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Leasing/Huur

De verslaggevende eenheid kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Operationele leases (huur)

Als de verslaggevende eenheid optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen inzake de operationele lease worden lineair over de leaseperiode ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de marktprijs.

Vennootschapsbelasting

Zowel het Humanistisch Verbond als het Steunfonds voor Humanisme nemen niet deel aan economisch verkeer en worden niet als onderneming aangemerkt. Als gevolg daarvan zijn de entiteiten niet vennootschapsbelastingplichtig.

Kostentoe rekening

Kosten worden toegerekend aan de doelstelling, werving baten en beheer en administratie op basis van de volgende maatstaven:

- * Direct toerekenbare activiteitskosten worden direct toegerekend
- * De indirect niet direct toerekenbare kosten (zoals personeelskosten, huisvestingskosten, organisatiekosten en afschrijvingskosten) worden verdeeld op basis van een procentuele verdeling die tot stand komt aan de hand van een urenregistratiesysteem op persoonsniveau wat gehanteerd wordt binnen de organisatie.

TOELICHTING OP DE BALANS

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	Computers	Overige Inventaris	Totaal 2018	Totaal 2017
	€	€	€	€
<i>1 januari 2018</i>				
Aanschaffingswaarden	53.650	126.606	180.256	132.083
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	43.789	83.136	126.925	114.288
Boekwaarden 1 januari	<u>9.861</u>	<u>43.470</u>	<u>53.331</u>	<u>17.795</u>
Mutaties				
Investerings	27.040	11.574	38.614	48.173
Afschrijvingen	11.160	10.832	21.992	12.637
Totaal mutaties	<u>15.880</u>	<u>742</u>	<u>16.622</u>	<u>35.536</u>
<i>31 december 2018</i>				
Aanschaffingswaarden	80.690	138.180	218.870	180.256
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	54.949	93.968	148.917	126.925
Boekwaarden 31 december	<u>25.741</u>	<u>44.212</u>	<u>69.953</u>	<u>53.331</u>

Alle activa zijn primair benodigd voor de bedrijfsvoering.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
2. Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	30.593	11.759
Interest obligaties	15.597	22.575
Nog te ontvangen legaten, erfstellingen, notariële schenkingen	1.883.041	608.889
Overige vorderingen en overlopende activa	31.858	60.422
	<u>1.961.088</u>	<u>703.645</u>

De nog te ontvangen legaten, erfstellingen en notariële schenkingen bestaan uit een groot aantal afzonderlijke ingeschatte posten. De voorziening voor eventuele oninbaarheid bedraagt evenals in 2017 nihil. Een deel van de nog te ontvangen nalatenschappen kan mogelijk een doorlooptijd hebben van 1 à 2 jaar.

Onder de overige vorderingen is een bedrag opgenomen van € 6.694 inzake voorgeschoten bedragen met betrekking tot afhandeling van nalatenschappen.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	%	€	%
3. Effecten				
Obligaties	3.416.636	68%	2.998.687	57%
Aandelen	1.603.503	32%	2.278.150	43%
	<u>5.020.139</u>	<u>100%</u>	<u>5.276.837</u>	<u>100%</u>

De genoemde percentages zijn gebaseerd op een portefeuilleweging exclusief bij de vermogensbeheerder beschikbaar gestelde liquiditeiten. De effecten zijn beursgenoteerd.

	Obligaties	Aandelen	Totaal <u>31-12-2018</u>	Totaal <u>31-12-2017</u>
Stand per 1 januari	2.998.687	2.278.150	5.276.837	6.671.065
Aankopen	3.496.250	469.291	3.965.541	2.282.819
Verkopen	3.154.989	845.153	4.000.142	3.612.219
Koersresultaat ongerealiseerd	76.689	-298.786	-222.097	-64.828
Stand per 31 december	<u>3.416.636</u>	<u>1.603.503</u>	<u>5.020.139</u>	<u>5.276.837</u>

De effecten worden aangehouden als belegging ten behoeve van de bedrijfsvoering.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
4. Liquide middelen		
ING-Bank	537.231	240.269
Rabobank	1.746.762	395.690
ABN Amro/Triodos	168.348	758.312
Triodos	66.453	66.677
Liquide middelen Afdelingen	133.978	131.699
	<u>2.652.773</u>	<u>1.592.647</u>

Per 31 december 2018 zijn alle liquide middelen direct opvraagbaar m.u.v. een bankgarantie van € 21.572, die is afgegeven als huurgarantie aan Stadsherstel. Daarnaast is er een bedrag van € 66.453 ter afwikkeling van een nalatenschap in beheer.

PASSIVA

Reserves

	Totaal 31-12-2018 €	Totaal 31-12-2017 €
5. Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	4.087.945	4.087.945
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Stand per 31 december	<u>4.087.945</u>	<u>4.087.945</u>

Deze reserve is gevormd ter dekking van risico's om zeker te stellen dat ook in de toekomst alle verplichtingen nagekomen kunnen worden. De continuïteitsreserve is bepaald op basis van een risicoanalyse, waarin de volgende veronderstellingen zijn gebruikt:

Met name de inkomsten uit nalatenschappen zijn onzeker: wanneer nalatenschappen vrijkomen en wat de omvang ervan zal zijn, is volstrekt onvoorspelbaar. Ook is sprake van toenemende concurrentie bij werven van nalatenschappen. Tevens hebben de beleggingsopbrengsten een onzeker karakter en is er een risico op daling van de contributies en giften door imagoschade.

De reserve mag maximaal 1,5 keer de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie voor een bedrag van € 4.621.900 bedragen.

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
6. Bestemmingsreserves zijn:		
Stand per 1 januari	638.833	650.402
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	35.395	51.062
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	-117.223	-62.631
Stand per 31 december	<u>557.005</u>	<u>638.833</u>

Bestemmingsreserves zijn:	31-12-2018 €	31-12-2017 €
<i>Activiteiten (voorheen Dienstverlening afdelingen)</i>		
Stand per 1 januari	158.582	154.714
Toevoeging via: afdelingsvermogen uit overige reserves	3.996	14.011
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	27.053	31.889
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	-37.563	-42.032
Stand per 31 december	<u>152.068</u>	<u>158.582</u>

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
<i>Afdeling Den Haag e.o. (voorheen</i>		
<i>St. Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden)</i>		
Stand per 1 januari	480.251	495.688
Bij: rentetoerekening	4.346	5.162
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>-79.660</u>	<u>-20.599</u>
Stand per 31 december	404.937	480.251
Totaal bestemmingsreserve	<u><u>557.005</u></u>	<u><u>638.833</u></u>

De bestemmingsreserves betreffen door het bestuur geormerkte gelden voor specifieke doeleinden. Het zijn geen verplichtingen aan derden.

Activiteiten (voorheen Dienstverlening afdelingen): Deze bestemmingsreserve is ontstaan uit de ontvangen gelden van opgeheven afdelingen. Het Activiteitenfonds is bestemd voor afdelingen waarbij de voorgenomen activiteiten niet of onvoldoende te financieren zijn vanuit de afdelingsbegroting, dan wel voor werkgroepen (voorheen de Stimuleringsregeling Activiteiten). De gelden die vanuit de afdelingen (als gevolg van een te hoog eigen vermogen) naar het landelijk bureau zijn overgemaakt zijn gedoteerd aan deze reserve. Daarnaast wordt jaarlijks 3% van de contributieinkomsten van het voorgaande jaar gedoteerd aan deze reserve.

Afdeling Den Haag e.o. (voorheen St. Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden): De stichting Vrienden van Humanistisch Verbond afd. Haaglanden is opgeheven. Conform de statuten van de stichting is het vermogen overgedragen aan de afdeling Den Haag e.o., t.b.v. activiteiten die de doelstelling van het HV ondersteunen en uitdragen en plaatsvinden in de regio Den Haag. Er wordt jaarlijks eenzelfde percentage rente gedoteerd als het percentage wat de afdelingen ontvangen op hun spaartegoed bij het Steunfonds.

	<u>Totaal</u>	<u>Totaal</u>
	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
7. Overige reserves		
Stand per 1 januari	1.700.819	2.320.184
Toevoeging door inbreng nieuwe afdeling Utrecht	615	
Toevoeging door inbreng St. Huisvesting HV Rotterdam	51.851	
Af: afdelingsvermogen naar bestemmingsreserve activiteiten	-3.996	-14.011
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>2.182.823</u>	<u>-605.354</u>
Stand per 31 december	<u><u>3.932.112</u></u>	<u><u>1.700.819</u></u>

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
8. Bestemmingsfonds erfenissen en legaten		
Stand per 1 januari	622.364	761.323
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>-96.855</u>	<u>-138.959</u>
Stand per 31 december	<u>525.509</u>	<u>622.364</u>

Het bestemmingsfonds erfenissen en legaten betreft de door derden geormerkte gelden. De doelstelling van de geschonken gelden is vastgelegd in de vorm van een testament/schenking. Het betreffen bestemming regio Drente (omvang € 34.033), Fryslan (omvang € 33.500) en Humanisme Fonds Amsterdam (HFA) (omvang € 457.976). In 2018 is door de afdeling Fryslan € 16.676 aan activiteitskosten onttrokken en ten behoeve van HFA per saldo € 80.179 onttrokken (zie enkelvoudige jaarrekening Steunfonds) aan het bestemmingsfonds.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
9. Kortlopende schulden		
Stichting Socrates	153.214	151.636
Vooruit ontvangen contributies en donaties	564	1.275
Te betalen salariskosten	72.153	58.602
Te betalen loonheffing en sociale premies	95.457	96.534
Te betalen pensioenpremie	764	-411
Crediteuren	170.180	183.068
Accountantskosten	23.958	10.830
Nog te betalen diverse kosten	<u>85.092</u>	<u>74.965</u>
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u><u>601.382</u></u>	<u><u>576.499</u></u>

Onder de schulden is een bedrag van € 277.988 (2017: € 241.773) begrepen dat kan worden aangemerkt als overlopende passiva.

De vooruitontvangen contributies en donaties zijn incidentele stortingen van leden voor het volgende jaar. De te betalen loonheffing betreft de aangifte over de maand december.

Financiële instrumenten

Algemeen

De vereniging maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de organisatie blootstelt aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft de vereniging een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de vereniging te beperken.

De vereniging zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen.

Financiële risico's (krediet-, liquiditeit-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de periodieke managementrapportage en worden per kwartaal geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen op basis van de financiële risico's vindt tevens per kwartaal plaats.

Reële waarde

De reële waarde van de in de balans opgenomen financiële instrumenten verantwoord onder kasmiddelen, kortlopende vorderingen en kortlopende schulden benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Activa

Per 1 april 2017 is voor een periode van vijf jaar tot en met 31 maart 2022 een huurovereenkomst afgesloten met de onderhuurder. Het recht is € 28.992 voor 2019, voor de periode t/m 31-12-2022 bedraagt deze € 65.233 en voor de periode daarna is deze nihil.

Verplichtingen

Met betrekking tot het huren van onroerend goed is een huurverplichting aangegaan op 1 april 2017 voor een periode van 5 jaar tot en met 31 maart 2022. De verplichting is € 88.561 voor 2019, voor de periode t/m 31-12-2022 bedraagt deze € 199.263 en voor de periode daarna is deze nihil.

Met betrekking tot het leasen van kantoorartikelen zijn verplichtingen aangegaan voor een periode van 5 jaar tot en met 31 juli 2022. De verplichting is € 3.426 voor 2019, voor de periode t/m 31-12-2022 bedraagt deze € 8.382 en voor de periode daarna is deze nihil.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
BATEN:			
10. Baten van particulieren			
Nalatenschappen	3.806.044	1.200.000	867.606
Notariële schenkingen	3.285	5.160	12.258
Overige giften	24.965	40.000	19.459
Contributies	925.498	1.034.039	901.642
Actieopbrengsten	66.162	105.000	95.715
Overige bijdragen	154.140	123.580	104.631
Giften en schenkingen afdelingen	0	0	5.000
Overige baten afdelingen	3.944	6.115	2.539
Bijdragen ontvangen door Afdelingen	2.789	0	2.701
	<u>4.986.828</u>	<u>2.513.894</u>	<u>2.011.551</u>
11. Baten van subsidies van overheden	<u>58.993</u>	<u>55.000</u>	<u>64.680</u>
12. Baten van andere organisaties zonder winststreven	<u>125.000</u>	<u>100.000</u>	<u>100.000</u>
13. Baten als tegenprestatie voor levering van producten en diensten			
Deelnemersbijdragen	24.671	67.500	76.707
Opbrengst Activiteiten afdelingen	36.357	31.139	35.727
	<u>61.028</u>	<u>98.639</u>	<u>112.434</u>
14. Overige baten			
Huuropbrengsten	46.200	34.106	80.877
	<u>46.200</u>	<u>34.106</u>	<u>80.877</u>
Som van de baten	<u>5.278.049</u>	<u>2.801.639</u>	<u>2.369.542</u>

De **nalatenschappen** zijn zeer moeilijk te vergelijken met de begroting en het vorig jaar. Ultimo boekjaar worden de nalatenschappen zo betrouwbaar mogelijk vastgesteld en wordt een balanspost opgenomen voor nog te ontvangen gelden uit nalatenschappen die betrekking hebben op het boekjaar. In 2017 en 2018 is geen sprake van nalatenschappen belast met vruchtgebruik.

De **contributies** zijn lager dan begroot. De begroting is conform de meerjarenbegroting waarin een stijging van 500 leden is verwerkt. Het netto aantal betalende leden is gestegen van 13.400 eind 2017 naar 13.418 eind 2018. De gemiddelde contributie per betalend lid is € 69,02 (begroot € 74,12 en 2017: € 68,84).

De **subsidies van overheden** bestaan uit een subsidie van VWS voor het project Van Betekenis tot het Einde (VBE). Deze subsidie heeft een looptijd van april 2017 t/m mei 2020. Stichting Agora is de penvoerder voor dit project. De kosten voor het project worden op kwartaalbasis gedeclareerd bij Stichting Agora en deze dient op haar beurt jaarlijks verantwoording af over de financiële en inhoudelijke activiteiten o.b.v. de ingediende begroting. Alle declaraties zijn tijdig ingediend en de declaratie over het 4e kwartaal 2018 is in 2019 ontvangen.

De **baten van andere organisaties zonder winststreven** bestaan uit een gift van het Charity Fund van € 75.000. Dit betreft een jaarlijkse bijdrage van het Charity Fund, welke voor de periode 2017 tot en met 2020 is afgesproken.

De **deelnemersbijdragen** zijn lager dan begroot en dan in 2017. Dit wordt verklaard doordat er minder betalende bezoekers zijn geweest in 2018.

De **huuropbrengsten** betreft de onderverhuur aan Human. Van deze locatie is HV de hoofdhuurder.

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
LASTEN:			
Besteed aan doelstellingen			
15. Verenigen			
Vereniging	20.783	44.000	39.966
Humanistische dienstverleners	49.253	87.000	68.646
Producten en Diensten	106.935	131.000	170.170
	<u>176.971</u>	<u>262.000</u>	<u>278.782</u>
Personele kosten	308.678	325.899	314.687
Huisvestingskosten	23.055	23.223	43.991
Kantoor- en algemene kosten	75.995	96.752	88.736
Afschrijving	4.105	3.576	2.510
	<u>588.803</u>	<u>711.451</u>	<u>728.707</u>
16. Humanistische levensbeschouwing			
Actueel humanisme	87.530	164.000	106.428
Marketing en Werving	19.996	17.000	2.610
HV uitingen (voorlichtingskosten)	198.614	190.000	191.393
Stichting Socrates	25.056	25.000	25.348
	<u>331.196</u>	<u>396.000</u>	<u>325.779</u>
Personele kosten	503.818	531.926	513.625
Huisvestingskosten	37.630	37.905	71.801
Kantoor- en algemene kosten	124.037	157.917	144.834
Afschrijving	6.699	5.836	4.098
	<u>1.003.380</u>	<u>1.129.585</u>	<u>1.060.136</u>
17. Activiteiten			
Humanistische Alliantie	10.227	10.000	10.036
Humanistisch Historisch Centrum	9.600	9.200	9.497
EHP (European Humanist Professionals)	0	1.000	0
International Humanist and Ethical Union (IHEU)	16.834	20.000	22.040
European Humanist Federation (EHF)	3.403	7.000	4.611
Prinsjesdag	0	1.000	0
Activiteiten/Projecten afdelingen	140.736	201.307	157.233
Activiteiten t.l.v. erfenis Steunfonds tbv afd.Amsterdam	55.179	150.000	92.994
	<u>235.980</u>	<u>399.507</u>	<u>296.411</u>
Personele kosten	444.848	469.667	453.508
Huisvestingskosten	33.226	33.468	63.397
Kantoor- en algemene kosten	109.519	139.434	127.881
Afschrijving	5.915	5.153	3.618
	<u>829.488</u>	<u>1.047.229</u>	<u>944.815</u>

Bestedingspercentage

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totaal bestedingen	2.421.671	2.888.265	2.733.658
Totaal baten	5.278.049	2.801.639	2.369.542
Bestedingspercentage	45,88%	103,09%	115,37%

Het gerealiseerde percentage is lager dan de begroting omdat de baten aanzienlijk hoger zijn uitgevallen dan begroot voornamelijk door hoge opbrengsten uit nalatenschappen.

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale lasten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totaal bestedingen	2.421.671	2.888.265	2.733.658
Totaal lasten	3.081.267	3.471.936	3.265.252
Bestedingspercentage	78,59%	83,19%	83,72%

18. Wervingskosten

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Directe activiteitskosten	130.432	152.000	99.468
Personeelskosten	226.593	62.011	59.877
Huisvestingskosten	16.924	4.419	8.370
Kantoor- en algemene kosten	55.786	18.410	16.885
Afschrijving	3.013	680	478
	<u>432.749</u>	<u>237.520</u>	<u>185.078</u>

Kostenpercentage wervingskosten

Onderstaand is de verhouding van de wervingskosten in relatie met de som van de geworven baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Som van de geworven baten	5.170.821	2.668.894	2.176.231
Wervingskosten	432.749	237.520	185.078
Kostenpercentage werving	8,37%	8,90%	8,50%

19. Kosten beheer en administratie

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Personeelskosten	170.027	250.997	242.361
Huisvestingskosten	12.699	17.886	33.880
Kantoor- en algemene kosten	41.860	74.515	68.342
Afschrijving	2.260	2.754	1.933
	<u>226.847</u>	<u>346.152</u>	<u>346.516</u>

Kostenpercentage beheer en administratie

Onderstaand is de verhouding van de totale lasten in relatie met de kosten van beheer en administratie procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totale lasten	3.081.267	3.471.936	3.265.252
Kosten beheer en administratie	226.847	346.152	346.516
Kostenpercentage beheer en administratie	7,36%	9,97%	10,61%

20. Financiële baten en lasten

Obligatierente	23.596	82.083	113.157
Dividend	38.452	16.667	46.661
Rente obligaties ongerealiseerd	-6.978	0	-44.428
Gerealiseerd winst/verlies bij verkoop effecten	27.968	0	120.010
Waardeveranderingen effecten ongerealiseerd	-222.097	0	-64.828
Interest baten	4.887	1.000	1.190
Interest baten afdelingen	0	1.252	0
Rente rekeningen courant	-5.924	-11.000	-1.635
Rente en bankkosten	-22.908	-17.500	-19.507
Beheerskosten vermogen	-33.633	-38.000	-24.803
	<u>-196.639</u>	<u>34.502</u>	<u>125.817</u>

De verdelingspercentages op basis waarvan de niet direct toewijsbare kosten zoals personeelskosten, huisvestingskosten, kantoor- en algemene kosten en afschrijvingskosten die worden toebedeeld naar kosten beheer en administratie zijn tot stand gekomen aan de hand van de urenregistratie per persoon over 2016, waarbij een aanpassing gemaakt o.b.v. de situatie in 2018.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Verenigen	18,66%	19,91%	19,87%
Humanistische levensbeschouwing	30,46%	32,50%	32,42%
Acitiviteiten	26,90%	28,70%	28,63%
Wervingskosten	13,70%	9,36%	3,78%
Kosten beheer en administratie	10,28%	9,53%	15,30%
	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>

Toelichting lastenverdeling (model C)

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Besteed aan doelstellingen			Werving s-kosten	Kosten beheer en admini- stratie	Totaal 2018	Begroot 2018	Totaal 2017
	Verenigen	Humanistische levensbeschouwing	Activiteiten					
Directe activiteitskosten	176.971	331.196	235.980	130.432	0	874.578	1.209.507	1.000.440
Personeelskosten	308.678	503.818	444.848	226.593	170.027	1.653.964	1.640.500	1.584.059
Huisvestingskosten	23.055	37.630	33.226	16.924	12.699	123.535	116.901	221.439
Kantoor- en algemene kosten	75.995	124.037	109.519	55.786	41.860	407.198	487.028	446.677
Afschrijving	4.105	6.699	5.915	3.013	2.260	21.992	18.000	12.637
Totaal	588.803	1.003.380	829.488	432.749	226.847	3.081.267	3.471.937	3.265.252

Toelichting op lastenverdeling (model C)

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
Directe activiteitskosten			
Activiteitskosten voor doelstellingen:			
Verenigen	176.971	262.000	278.782
Humanistische levensbeschouwing	331.196	396.000	325.779
Activiteiten	235.980	399.507	296.411
	<u>744.146</u>	<u>1.057.507</u>	<u>900.972</u>
Activiteitskosten voor Werving:			
Resultaatgebied Marketing en Werving			
Werving leden	107.024	98.000	39.138
Werving nalatenschappen	248	15.000	5.509
Werving donateurs	21.870	25.000	54.205
Merchandising	1.290	14.000	616
	<u>130.432</u>	<u>152.000</u>	<u>99.468</u>
Totaal directe activiteitskosten	<u>874.578</u>	<u>1.209.507</u>	<u>1.000.440</u>

De wervingsactiviteiten zijn lager dan begroot doordat er minder wervingsactiviteiten zijn uitgevoerd dan was voorzien.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
Personeelskosten			
Salarissen	1.264.666	1.230.700	1.186.978
Sociale lasten	199.629	196.900	188.535
Pensioenpremies	113.678	135.400	112.830
Uitzendkrachten/ inhuur derden	46.550	5.000	51.582
Personele kosten Afdelingen	0	0	0
Opleidingskosten	16.518	35.000	7.131
Overige personeelskosten	39.248	37.500	58.660
	<u>1.680.289</u>	<u>1.640.500</u>	<u>1.605.716</u>
Af - ontvangen ziekengeld	0		11.657
- doorberekende salarissen	26.325	0	10.000
Totaal personeelskosten	<u>1.653.964</u>	<u>1.640.500</u>	<u>1.584.059</u>

Gedurende het boekjaar 2018 heeft het gemiddelde aantal werknemers in fte's 19,1 bedragen (2017: 20,7).

Bezoldiging directie:	2018	2017
Naam	C. Compas	C. Compas
Functie	Directeur	Directeur
Dienstverband		
Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald
uren	36	36
parttime percentage	100	100
periode	1/1-31/12	1/1-31/12
Bezoldiging		
Jaarinkomen:		
Brutosalaris	80.272	78.836
Vakantiegeld	6.405	6.291
Eindejaarsuitkering	7.177	7.045
Gratificatie	1.750	1.500
Bezoldiging	<u>95.604</u>	<u>93.672</u>
SV lasten werkgeversdeel	10.590	9.832
Belaste vergoedingen/bijtellingen	0	0
Pensioenlasten werkgeversdeel	10.281	9.972
Pensioencompensatie	0	0
Overige beloningen op termijn	0	0
Uitkeringen beëindiging dienstverband	0	0
Totaal overige lasten en vergoedingen	<u>20.871</u>	<u>19.804</u>
Bezoldiging	<u>116.475</u>	<u>113.476</u>

Het jaarinkomen van de individuele directieleden (in loondienst) ad € 95.604 blijft binnen het maximum van € 107.022 (1 FTE/12 mnd.) volgens de Regeling beloning directeuren van goede doelen ten behoeve van besturen en raden van toezicht categorie G.

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de pensioenlasten, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn samen ad € 116.475, blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van € 189.000 per jaar.

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar hoofdstuk 8.2 van het jaarverslag.

Aan de directie zijn geen leningen, garanties of voorschotten verstrekt.

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Huisvestingskosten			
Huur (inclusief energie en water)	97.730	92.985	108.174
Huisvestingskosten afdelingen	4.396	10.300	10.145
Verzekeringen	2.554	2.244	2.404
Kantinekosten	0	0	96
Schoonmaakkosten	8.493	9.333	7.091
Verhuizing 2017	0	0	93.338
Overige huisvestingskosten	10.362	2.040	191
	<u>123.535</u>	<u>116.901</u>	<u>221.439</u>
Kantoor- en algemene kosten			
Portokosten	13.536	18.342	10.154
Financiële administratie	57.401	65.034	61.990
Kosten contributieinning	0	6.000	0
Relatiebeheer structureel	23.965	25.000	24.614
Relatiebeheer incidenteel	19.048	5.000	17.231
Relatiebeheer migratie Ifunds	0	25.000	0
Interne dienstverlening Humanitas	0	924	10.021
Advieskosten	33.078	12.500	7.755
Accountantskosten	47.649	46.283	32.265
Automatisering	49.931	40.000	65.053
Telefoon en faxkosten	5.668	4.000	5.011
Drukwerk	3.120	9.000	10.918
Huisstijl	0	0	0
Repro	7.750	4.840	4.287
Kantoorbenodigdheden	4.349	6.000	2.272
Lidmaatschappen/contributies	13.253	16.000	20.083
Bestuurskosten	13.310	16.500	13.006
Organisatiekosten Afdelingen	28.078	38.765	37.044
Overige kosten Afdelingen	14.434	5.840	5.421
CRM nalatenschappen	8.379	25.000	7.595
Overige algemene en organisatiekosten	13.886	28.000	9.399
Kosten notaris en advocaat	3.798	24.000	43.222
Publiciteitskosten	46.564	65.000	59.337
	<u>407.198</u>	<u>487.028</u>	<u>446.677</u>
	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Afschrijving			
Afschrijvingen	21.992	18.000	12.637
	<u>21.992</u>	<u>18.000</u>	<u>12.637</u>

21. Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen na balansdatum plaats gevonden die hier gemeld dienen te worden.

Enkelvoudige
jaarrekening
2018
Humanistisch
Verbond

ENKELVOUDIGE BALANS HUMANISTISCH VERBOND

		31-12-2018		31-12-2017	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Materiële vaste activa	1		<u>69.953</u>		<u>53.331</u>
			69.953		53.331
Vorderingen en overlopende activa	2	713.822		952.036	
Liquide middelen	3	<u>681.060</u>		<u>435.493</u>	
			1.394.881		1.387.529
Totaal activa			<u><u>1.464.834</u></u>		<u><u>1.440.860</u></u>
PASSIVA					
Reserves en fondsen					
Continuïteitsreserve	4	414.581		303.647	
Bestemmingsreserves	5	<u>557.620</u>		<u>638.833</u>	
<i>Reserves</i>			972.201		942.479
<i>Fondsen</i>					
Bestemmingsfonds erfenissen en legaten	6		67.534		84.209
Kortlopende schulden	7		<u>425.100</u>		<u>414.171</u>
Totaal passiva			<u><u>1.464.834</u></u>		<u><u>1.440.860</u></u>

ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN HUMANISTISCH VERBOND

		Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Baten:				
Baten particulieren	8	1.177.533	1.268.734	1.137.227
Baten van subsidies van overheden	9	58.993	55.000	64.680
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	10	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Baten van andere organisaties zonder winststreven	11	125.000	100.000	100.000
Som van de geworven baten		<u>2.861.526</u>	<u>2.923.734</u>	<u>2.801.907</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	12	61.028	98.639	112.434
Overige baten	13	46.200	34.106	80.877
Som van de baten		<u>2.968.755</u>	<u>3.056.479</u>	<u>2.995.218</u>
Lasten:				
Besteed aan doelstellingen				
Verenigen	14	544.980	665.605	678.327
Humanistische levensbeschouwing	15	1.003.665	1.133.513	1.055.873
Activiteiten	16	761.510	886.385	833.889
Wervingskosten	17	288.985	227.297	124.890
Kosten beheer en administratie	18	342.789	273.751	350.783
Som van de lasten		<u>2.941.929</u>	<u>3.186.552</u>	<u>3.043.762</u>
Saldo voor financiële baten en lasten		26.826	-130.073	-48.544
Saldo financiële baten en lasten	19	-14.395	-14.248	-11.041
Saldo van baten en lasten		<u>12.431</u>	<u>-144.321</u>	<u>-59.585</u>
Bestemming saldo van baten en lasten:				
Toevoeging / onttrekkingen:				
continuïteitsreserve		114.930	-55.021	-13.040
bestemmingsreserve Jong HV				
bestemmingsreserve activiteiten		-10.510	-13.000	-10.143
bestemmingsreserve intensivering uitvoering MJB				
bestemmingsreserve afd. Den Haag		-75.314	-50.000	-15.437
Mutatie bestemmingsfonds erfenissen en legaten		-16.676	-26.300	-20.965
		<u>12.431</u>	<u>-144.321</u>	<u>-59.585</u>

TOELICHTING ENKELVOUDIGE BALANS HUMANISTISCH VERBOND

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	Computers	Overige Inventaris	Totaal 2018	Totaal 2017
	€	€	€	€
<i>1 januari 2018</i>				
Aanschaffingswaarden	53.650	126.606	180.256	132.083
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	43.789	83.136	126.925	114.288
Boekwaarden 1 januari	<u>9.861</u>	<u>43.470</u>	<u>53.331</u>	<u>17.795</u>
<i>Mutaties</i>				
Investerings	27.040	11.574	38.614	48.173
Afschrijvingen	11.160	10.832	21.992	12.637
Totaal mutaties	<u>15.880</u>	<u>742</u>	<u>16.622</u>	<u>35.536</u>
<i>31 december 2018</i>				
Aanschaffingswaarden	80.690	138.180	218.870	180.256
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	54.949	93.968	148.917	126.925
Boekwaarden 31 december	<u><u>25.741</u></u>	<u><u>44.212</u></u>	<u><u>69.953</u></u>	<u><u>53.331</u></u>

Alle activa zijn primair benodigd voor de bedrijfsvoering.

TOELICHTING ENKELVOUDIGE BALANS HUMANISTISCH VERBOND

ACTIVA

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
2. Vorderingen en overlopende activa		
Debiteuren	30.593	11.759
Rekening-courant Steunfonds Humanisme	547.331	755.865
Rekening couranten bij Steunfonds Humanisme	110.735	128.052
Overige vorderingen en overlopende activa	25.163	56.360
	<u>713.822</u>	<u>952.036</u>

3. Liquide middelen

ING-Bank	480.629	237.117
Triodos	66.453	66.677
Liquide middelen Afdelingen	133.978	131.699
	<u>681.060</u>	<u>435.493</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

PASSIVA

Reserves

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
4. Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	303.647	330.698
Af: afdelingsvermogen naar bestemmingsreserve	-3.996	-14.011
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	114.930	-13.040
Stand per 31 december	<u>414.581</u>	<u>303.647</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

5. Bestemmingsreserves

Stand per 1 januari	638.833	650.402
Toevoeging door inbreng nieuwe afdeling Utrecht	615	
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	35.395	51.062
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	-117.223	-62.631
Stand per 31 december	<u>557.620</u>	<u>638.833</u>

Reserves

	<u>972.201</u>	<u>942.479</u>
--	----------------	----------------

6. Fondsen

	<u>67.534</u>	<u>84.209</u>
--	---------------	---------------

7. Kortlopende schulden

Vooruit ontvangen contributies	564	1.275
Te betalen vakantiedagen	72.153	58.602
Te betalen loonheffing en sociale premies	95.457	96.534
Te betalen pensioenpremie	764	-411
Crediteuren	161.203	184.325
Accountantskosten	16.771	321
Nog te betalen diverse kosten	78.188	73.525
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>425.100</u>	<u>414.171</u>

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN HUMANISTISCH VERBOND

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
BATEN:			
8. Baten particulieren			
Contributies	925.498	1.034.039	901.642
Actieopbrengsten	66.162	105.000	95.715
Overige bijdragen particulieren	179.140	123.580	129.631
Giften en schenkingen afdelingen	0	0	5.000
Overige baten afdelingen	3.944	6.115	2.539
Bijdragen ontvangen door Afdelingen	2.789	0	2.700
	<u>1.177.533</u>	<u>1.268.734</u>	<u>1.137.227</u>
9. Baten van subsidies van overheden			
Subsidie Ministerie van VWS VBE (2017-2020)	<u>58.993</u>	<u>55.000</u>	<u>64.680</u>
10. Baten van verbonden organisaties zonder winstreven			
Bijdrage Steunfonds Humanisme structurele kosten	<u>1.500.000</u>	<u>1.500.000</u>	<u>1.500.000</u>
11. Baten van andere organisaties zonder winststreven			
	<u>125.000</u>	<u>100.000</u>	<u>100.000</u>
12. Baten als tegenprestatie voor levering van producten en diensten			
Deelnemersbijdragen	24.671	67.500	76.707
Opbrengst Activiteiten afdelingen	36.357	31.139	35.727
	<u>61.028</u>	<u>98.639</u>	<u>112.434</u>
13. Overige baten			
Huuropbrengsten	46.200	34.106	80.877
	<u>46.200</u>	<u>34.106</u>	<u>80.877</u>
Totaal van de baten	<u>2.968.755</u>	<u>3.056.479</u>	<u>2.995.218</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
LASTEN:			
Besteed aan doelstellingen			
14. Verenigen			
Vereniging	20.783	44.000	39.966
Humanistische dienstverleners	49.253	87.000	68.646
Producten en Diensten	106.935	131.000	170.170
	<u>176.971</u>	<u>262.000</u>	<u>278.782</u>
Personele kosten	286.769	311.284	296.259
Huisvestingskosten	21.412	22.182	41.415
Kantoor- en algemene kosten	56.016	66.724	59.508
Afschrijving	3.813	3.415	2.363
	<u>544.980</u>	<u>665.605</u>	<u>678.327</u>
15. Humanistische levensbeschouwing			
Actueel humanisme	87.530	164.000	106.428
Marketing en Werving	19.996	17.000	2.610
HV uitingen (voorlichtingskosten)	198.614	190.000	191.393
Stichting Socrates	25.056	25.000	25.348
	<u>331.196</u>	<u>396.000</u>	<u>325.779</u>
Personele kosten	524.016	568.813	541.358
Huisvestingskosten	39.127	40.533	75.678
Kantoor- en algemene kosten	102.358	121.926	108.740
Afschrijving	6.968	6.241	4.319
	<u>1.003.665</u>	<u>1.133.513</u>	<u>1.055.873</u>
16. Activiteiten			
Humanistische Alliantie	10.227	10.000	10.036
Humanistisch Historisch Centrum	9.600	9.200	9.497
EHP (European Humanist Professionals)	0	1.000	0
International Humanist and Ethical Union (IHEU)	16.834	20.000	22.040
European Humanist Federation (EHF)	3.403	7.000	4.611
Prinsjesdag	0	1.000	0
Activiteiten/Projecten afdelingen	140.736	201.307	157.233
	<u>180.800</u>	<u>249.507</u>	<u>203.417</u>
Personele kosten	452.513	491.197	467.489
Huisvestingskosten	33.788	35.003	65.351
Kantoor- en algemene kosten	88.391	105.289	93.902
Afschrijving	6.017	5.390	3.729
	<u>761.510</u>	<u>886.385</u>	<u>833.889</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

Bestedingspercentage

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroting 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
Totaal bestedingen	2.310.155	2.685.504	2.568.089
Totaal baten	2.968.755	3.056.479	2.995.218
Bestedingspercentage	77,82%	87,86%	85,74%

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale lasten procentueel weergegeven voor de jaren:

	<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroting 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
Totaal bestedingen	2.310.155	2.685.504	2.568.089
Totaal lasten	2.941.929	3.186.552	3.043.762
Bestedingspercentage	78,53%	84,28%	84,37%

	<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroting 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
	€	€	€
17. Wervingskosten			
Directe activiteitskosten	130.432	152.000	99.468
Personeelskosten	123.551	58.074	18.850
Huisvestingskosten	9.225	4.138	2.635
Kantoor- en algemene kosten	24.134	12.448	3.786
Afschrijving	1.643	637	150
	<u>288.985</u>	<u>227.297</u>	<u>124.890</u>

Kostenpercentage wervingskosten

Onderstaand is de verhouding van de kosten werving in relatie met de som van de geworven baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	<u>Realisatie 2018</u>	<u>Begroting 2018</u>	<u>Realisatie 2017</u>
Som van de geworven baten	2.861.526	2.923.734	2.801.907
Wervingskosten	288.985	227.297	124.890
Kostenpercentage werving	10,10%	7,77%	4,46%

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
18. Kosten beheer en administratie			
Personeelskosten	267.115	211.132	260.102
Huisvestingskosten	19.945	15.045	36.360
Kantoor- en algemene kosten	52.177	45.256	52.245
Afschrijving	3.552	2.317	2.076
	<u>342.789</u>	<u>273.751</u>	<u>350.783</u>

Kostenpercentage beheer en administratie

Onderstaand is de verhouding van de totale lasten in relatie met de kosten van beheer en administratie procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totale lasten	2.941.929	3.186.552	3.043.762
Kosten beheer en administratie	342.789	273.751	350.783
Kostenpercentage beheer en administratie	11,65%	8,59%	11,52%

19. Financiële baten en lasten

Interest baten	4.352	0	5.181
Interest rekening couranten afdelingen	1.151	0	1.497
Interest baten afdelingen	0	1.252	0
Rente en bankkosten	-19.898	-15.500	-17.719
	<u>-14.395</u>	<u>-14.248</u>	<u>-11.041</u>

Het interestpercentage over de rekening courant afdelingen over 2018 is 1,04% (2017: 1,09%).

De verdelingspercentages op basis waarvan de niet direct toewijsbare kosten zoals personeelskosten, huisvestingskosten, kantoor- en algemene kosten en afschrijvingskosten die worden toebedeeld naar kosten beheer en administratie zijn tot stand gekomen aan de hand van de urenregistratie per persoon over 2016, waarbij is geoordeeld dat deze ook een juiste weergave geeft voor 2018.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Verenigen	17,34%	18,97%	18,70%
Humanistische levensbeschouwing	31,68%	34,67%	34,18%
Acitiviteiten	27,36%	29,94%	29,51%
Wervingskosten	7,47%	3,54%	1,19%
Kosten beheer en administratie	16,15%	12,87%	16,42%
	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>

oelichting enkelvoudige lastenverdeling (model C) Humanistisch Verbond
 specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Besteed aan doelstellingen				Wervings- kosten	Kosten beheer en administratie	Totaal 2018	Begroot 2018	Totaal 2017
	Verenigen	Humanistische levensbeschou- wing	Activiteiten						
irecte activiteitskosten	176.971	331.196	180.800	130.432	0	819.399	1.059.507	907.446	
ersoneelskosten	286.769	524.016	452.513	123.551	267.115	1.653.964	1.640.500	1.584.059	
uisvestingskosten	21.412	39.127	33.788	9.225	19.945	123.498	116.901	221.439	
antoor- en algemene kosten	56.016	102.358	88.391	24.134	52.177	323.076	351.643	318.181	
fschrijving	3.813	6.968	6.017	1.643	3.552	21.992	18.000	12.637	
otaal	544.980	1.003.665	761.510	288.985	342.789	2.941.929	3.186.552	3.043.762	

TOELICHTING OP ENKELVOUDIGE LASTENVERDELING (MODEL C) HUMANISTISCH VERBOND

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Directe activiteitskosten			
Activiteitskosten voor doelstellingen:			
Verenigen	176.971	262.000	278.782
Humanistische levensbeschouwing	331.196	396.000	325.779
Activiteiten	180.800	249.507	203.417
	<u>688.967</u>	<u>907.507</u>	<u>807.978</u>
Activiteitskosten voor werving:			
Resultaatgebied Marketing en Werving			
Werving leden	107.024	98.000	39.138
Werving nalatenschappen	248	15.000	5.509
Werving nieuwe donateurs	21.870	25.000	54.205
Merchandising	1.290	14.000	616
	<u>130.432</u>	<u>152.000</u>	<u>99.468</u>
Totaal directe activiteitskosten	<u>819.399</u>	<u>1.059.507</u>	<u>907.446</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Personeelskosten			
Salarissen	1.264.666	1.230.700	1.186.978
Sociale lasten	199.629	196.900	188.535
Pensioenpremies	113.678	135.400	112.830
Uitzendkrachten/ inhuur derden	46.550	5.000	51.582
Opleidingskosten	16.518	35.000	7.131
Overige personeelskosten	39.248	37.500	58.660
	<u>1.680.289</u>	<u>1.640.500</u>	<u>1.605.716</u>
Af - ontvangen ziekengeld	0	0	11.657
- doorberekende salarissen	26.325	0	10.000
Totaal personeelskosten	<u>1.653.964</u>	<u>1.640.500</u>	<u>1.584.059</u>

	Realisatie 2018 €	Begroting 2018 €	Realisatie 2017 €
Huisvestingskosten			
Huur (inclusief energie en water)	94.693	92.985	108.174
Huisvestingskosten afdelingen	7.396	10.300	10.145
Verzekeringen	2.554	2.244	2.404
Kantinekosten	0	0	96
Schoonmaakkosten	8.493	9.333	7.091
Verhuizing 2017		0	93.338
Overige huisvestingskosten	10.362	2.040	191
	<u>123.498</u>	<u>116.901</u>	<u>221.439</u>

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
Kantoor- en algemene kosten			
Portokosten	13.536	18.342	10.154
Financiële administratie	57.401	65.034	61.990
Kosten contributieinning	0	6.000	0
Relatiebeheer structureel	23.965	25.000	24.614
Relatiebeheer incidenteel	19.048	5.000	17.231
Relatiebeheer migratie Ifunds	0	25.000	0
Interne dienstverlening Humanitas	0	924	10.021
Advieskosten	33.078	12.500	7.755
Accountantskosten	34.320	32.398	24.521
Automatisering	49.931	40.000	65.053
Telefoon en faxkosten	5.668	4.000	5.011
Drukwerk	3.120	9.000	10.918
Repro	7.750	4.840	4.287
Kantoorbenodigdheden	4.252	6.000	2.272
Lidmaatschappen/contributies	13.350	16.000	20.083
Bestuurskosten	12.160	15.000	12.225
Organisatiekosten Afdelingen	28.078	38.765	37.044
Overige kosten Afdelingen	14.434	5.840	5.421
Overige algemene en organisatiekosten	2.985	22.000	-419
	<u>323.076</u>	<u>351.643</u>	<u>318.181</u>

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
Afschrijvingen			
Afschrijvingen	21.992	18.000	12.637
	<u>21.992</u>	<u>18.000</u>	<u>12.637</u>

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie en het bestuur van Vereniging Humanistisch Verbond

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de samengevoegde jaarrekening 2018 van Vereniging Humanistisch Verbond te Utrecht (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Humanistisch Verbond op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende organisaties'.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de samengevoegde en enkelvoudige balans per 31 december 2018;
2. de samengevoegde en enkelvoudigestaat van baten en lasten over 2018;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Humanistisch Verbond zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag
- de overige gegevens

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van directie en het bestuur voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 'Fondsenwervende Organisaties'. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of Vereniging Humanistisch Verbond in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten.

Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij zij het voornemen heeft om Vereniging Humanistisch Verbond te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van Vereniging Humanistisch Verbond.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van Vereniging Humanistisch Verbond;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie en het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 17 juni 2019
Meerwijk Stanton Groep B.V.

Drs. M.J. Freriks RA

Bijlage:
Enkelvoudige
jaarrekening
2018

Steunfonds
Humanisme

ENKELVOUDIGE BALANS STEUNFONDS HUMANISME

	31-12-2018		31-12-2017	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vorderingen en overlopende activa	1	1.905.332	644.146	
Effecten	2	5.020.139	5.276.837	
Liquide middelen	3	<u>1.920.053</u>	<u>1.157.154</u>	
		8.845.524	7.078.137	
Totaal activa		<u><u>8.845.524</u></u>	<u><u>7.078.137</u></u>	
PASSIVA				
Reserves	4	7.553.201	5.485.118	
Bestemmingsfonds erfenissen en legaten	5	457.976	538.155	
Kortlopende schulden	6	834.348	1.054.864	
Totaal passiva		<u><u>8.845.524</u></u>	<u><u>7.078.137</u></u>	

ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STEUNFONDS HUMANISME

		Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
		€	€	€
Baten:				
Baten van particulieren	7	3.834.294	1.245.160	899.323
Som van de geworven baten		<u>3.834.294</u>	<u>1.245.160</u>	<u>899.323</u>
Lasten:				
Besteed aan doelstellingen	8	1.642.865	1.751.051	1.713.498
Wervingskosten	9	12.211	19.685	18.604
Kosten beheer en administratie	10	9.087	14.649	13.845
Som van de lasten		<u>1.664.163</u>	<u>1.785.385</u>	<u>1.745.947</u>
Saldo voor financiële baten en lasten		2.170.131	-540.225	-846.624
Saldo financiële baten en lasten	11	<u>-182.227</u>	<u>48.750</u>	<u>136.858</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>1.987.904</u></u>	<u><u>-491.475</u></u>	<u><u>-709.766</u></u>
Bestemming saldo van baten en lasten:				
Toevoeging / onttrekkingen:				
bestemmingsfonds erfenissen en legaten		-80.179	-150.000	-117.994
overige reserves		2.068.083	-341.475	-591.772
		<u>1.987.904</u>	<u>-491.475</u>	<u>-709.766</u>

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS STEUNFONDS HUMANISME

ACTIVA

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
1. Vorderingen en overlopende activa		
Interest obligaties	15.597	22.575
Nog te ontvangen legaten, erfstellingen	1.883.041	608.889
Overige vorderingen en overlopende activa	6.695	12.682
	<u>1.905.332</u>	<u>644.146</u>

2. Effecten

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	%	€	%
Obligaties	3.416.636	68%	2.998.687	57%
Aandelen	1.603.503	32%	2.278.150	43%
	<u>5.020.139</u>	<u>100%</u>	<u>5.276.837</u>	<u>100%</u>
	Obligaties	Aandelen	Totaal	Totaal
			<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Stand per 1 januari	2.998.687	2.278.150	5.276.837	6.671.065
Aankopen	3.496.250	469.291	3.965.541	2.282.819
Verkopen	3.154.989	845.153	4.000.142	3.612.219
Koersresultaat ongerealiseerd	76.689	-298.786	-222.097	-64.828
Stand per 31 december	<u>3.416.636</u>	<u>1.603.503</u>	<u>5.020.139</u>	<u>5.276.837</u>

De effecten worden aangehouden als belegging ten behoeve van de bedrijfsvoering.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
3. Liquide middelen		
ABN Amro/Triodos	168.348	758.312
ING Bank	4.942	3.152
Rabobank	1.746.762	395.690
	<u>1.920.053</u>	<u>1.157.154</u>

Per 31 december 2018 zijn alle liquide middelen direct opvraagbaar.

PASSIVA

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
4. Reserves	<u>7.553.201</u>	<u>5.485.118</u>
5. Bestemmingsfonds erfenissen en legaten	<u>457.976</u>	<u>538.155</u>
Bestemmingsfonds erfenissen en legaten		
Stand per 1 januari	538.155	656.149
Toevoeging via bestemming saldo baten en lasten	0	0
Besteding via bestemming saldo baten en lasten	<u>-80.179</u>	<u>-117.994</u>
Stand per 31 december	<u>457.976</u>	<u>538.155</u>
6. Kortlopende schulden		
Rekeningen courant afdelingen Humanistisch Verbond	110.736	128.056
Schulden overige Humanistische organisaties	153.214	151.637
Rekening-courant Vereniging Humanistisch Verbond	547.331	755.865
Crediteuren	8.977	7.363
Nog te betalen diverse kosten	14.090	11.943
	<u>834.348</u>	<u>1.054.864</u>

Rekeningen courant afdelingen Humanistisch Verbond

De rentevergoeding voor de spaarrekeningen is voor 2018 in het bestuur vastgesteld op 1,04% (2017: 1,09%).

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Afd Noord Holland Noord (Buishandsfonds)	4.101	9.052
Afd. Noord Holland Noord	2.928	2.898
Afd. Apeldoorn (Jonkerfonds)	9.125	9.032
Afd. Arnhem	3.334	3.300
Afd. Bevelanden	29	28
Afd. Deventer	4.836	4.838
Afd. Eemland (de Werd)	4.858	5.702
Afd. Fryslân	29.854	37.810
Afd. 't Gooi-Vecht	8.709	8.619
Afd. Groningen	12.443	14.487
Afd. Leiden	500	495
Afd. Midden Holland	2.749	2.721
Afd. Midden-en Zuid Twente	2.440	2.814
Afd. Soest/Baarn	1.747	1.729
Afd. Zuidoost Brabant	9.915	9.813
Afd. Zutphen (Ada van Helden fonds)	11.445	11.738
Afd. Zwolle (Anke Jelsmafonds)	5	5
Afd. Noord West Veluwe	1.142	2.151
Afd. Noord Oost Overijssel	0	4
Afd. Winterswijk	575	819
	<u>110.736</u>	<u>128.056</u>
Schulden overige Humanistische organisaties		
Stichting Socrates	153.214	151.637
	<u>153.214</u>	<u>151.637</u>

**TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STEUNFONDS
HUMANISME**

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
BATEN:			
7. Baten van particulieren			
Nalatenschappen	3.806.044	1.200.000	867.606
Notariële schenkingsakten	3.285	5.160	12.258
Overige giften	24.965	40.000	19.459
	<u>3.834.294</u>	<u>1.245.160</u>	<u>899.323</u>

Voor de toelichting verwijzen we naar de samengevoegde jaarrekening.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
LASTEN:			
8. Besteed aan doelstellingen			
Bijdragen:			
Financiering Vereniging Humanistisch Verbond	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Extra bijdrage Vereniging Humanistisch Verbond	0	0	0
Activiteiten t.l.v. erfenis Amsterdam	80.179	150.000	117.994
	<u>1.580.179</u>	<u>1.650.000</u>	<u>1.617.994</u>
Kantoor- en algemene kosten	62.686	101.051	95.504
	<u><u>1.642.865</u></u>	<u><u>1.751.051</u></u>	<u><u>1.713.498</u></u>

Bestedingspercentage

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totaal bestedingen	1.642.865	1.751.051	1.713.498
Totaal baten	3.834.294	1.245.160	899.323
Bestedingspercentage	43%	141%	191%

Het bestedingspercentage ligt hoger dan begroot doordat de gerealiseerde baten zijn gedaald ten opzichte van de begroting en de bestedingen nauwelijks zijn gestegen ten op zichte van de begroting.

Onderstaand is de verhouding van de totale bestedingen aan de doelstellingen in relatie met de totale lasten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totaal bestedingen	1.642.865	1.751.051	1.713.498
Totaal lasten	1.664.163	1.785.385	1.745.947
Bestedingspercentage	99%	98%	98%

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
9. Wervingskosten			
Kantoor- en algemene kosten	12.211	19.685	18.604
	<u>12.211</u>	<u>19.685</u>	<u>18.604</u>

Kostenpercentage wervingskosten

Onderstaand is de verhouding van de kosten werving in relatie met de totale baten procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Som van de geworven baten	3.834.294	1.245.160	899.323
Wervingskosten	12.211	19.685	18.604
Kostenpercentage werving	0%	2%	2%

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€

10. Kosten beheer en administratie

Kantoor- en algemene kosten	9.087	14.649	13.845
	<u>9.087</u>	<u>14.649</u>	<u>13.845</u>

Kostenpercentage beheer en administratie

Onderstaand is de verhouding van de totale lasten in relatie met de kosten van beheer en administratie procentueel weergegeven voor de jaren:

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Totale lasten	1.664.163	1.785.385	1.745.947
Kosten beheer en administratie	9.087	14.649	13.845
Kostenpercentage beheer en administratie	0,55%	0,82%	0,79%

11. Financiële baten en lasten

Obligatierente	23.596	82.083	113.157
Dividend	38.452	16.667	46.661
Rente obligaties ongerealiseerd	-6.978	0	-44.428
Gerealiseerd winst /verlies bij verkoop effecten	27.968	0	120.010
Waardeveranderingen effecten ongerealiseerd	-222.097	0	-64.828
Interest baten	416	1.000	1.172
Rente rekeningen courant	-7.075	-11.000	-8.294
Rente en kosten banken	-2.875	-2.000	-1.788
Beheerskosten vermogen	-33.633	-38.000	-24.803
	<u>-182.227</u>	<u>48.750</u>	<u>136.858</u>

Het netto-beleggingsresultaat over 2018 is € -172.693 (€ -139.060 beleggingsbaten minus € 33.633 beheerskosten beleggingen) ten opzichte van € 145.768 over 2017.

De verdelingspercentages op basis waarvan de niet direct toewijsbare kosten zoals personeelskosten, huisvestingskosten, kantoor- en algemene kosten en afschrijvingskosten die worden toebedeeld naar kosten beheer en administratie zijn tot stand gekomen aan de hand van de urenregistratie per persoon over 2016, waarbij is geoordeeld dat deze ook een juiste weergave geeft voor 2018.

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
Doelstelling	74,64%	74,64%	74,64%
Werving	14,54%	14,54%	14,54%
Beheer en administratie	10,82%	10,82%	10,82%
	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>	<u>100,00%</u>

Toelichting enkelvoudige lastenverdeling (model C) Steunfonds Humanisme

Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

	Besteed aan doelstelling	Wervingskosten	Kosten beheer en administratie	Totaal 2018	Begroot 2018	Totaal 2017
Humanistisch Verbond						
Bijdragen	1.580.179			1.580.179	1.650.000	1.617.994
Kantoor- en algemene kosten	62.686	12.211	9.087	83.984	135.385	127.953
Totaal uitvoeringskosten	1.642.865	12.211	9.087	1.664.163	1.785.385	1.745.947

Toelichting op enkelvoudige lastenverdeling (model C) Steunfonds Humanisme

	Realisatie 2018	Begroting 2018	Realisatie 2017
	€	€	€
Lasten:			
Bijdragen			
Financiering Vereniging Humanistisch Verbond	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Activiteitskosten afdeling Amsterdam	80.179	150.000	117.994
	<u>1.580.179</u>	<u>1.650.000</u>	<u>1.617.994</u>
Kantoor- en algemene kosten			
Kosten notaris en advocaat	3.798	24.000	43.222
Publiciteitskosten	46.564	65.000	59.337
Bestuurskosten	1.150	1.500	781
Accountantskosten	13.329	13.885	7.744
CRM nalatenschappen	8.379	25.000	7.595
Overige organisatiekosten	10.763	6.000	9.275
	<u>83.984</u>	<u>135.385</u>	<u>127.953</u>

